

Eutanazie očima pracovníků v sociálních službách

Jiří Gardoň

Bakalářská práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Jiří Gardoň
Osobní číslo:	H18079
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Eutanazie očima pracovníků v sociálních službách

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti eutanazie, sociální práce, sociálních služeb a právních norem.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ČÁMSKÝ, P., J. SEMBDNER a D. KRUTILOVÁ, 2011. Sociální služby v ČR v teorii a praxi. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0027-7.
DE LOCHT, Yves, 2019. Eutanazie – Má každý právo na smrt? Praha: Klokan. ISBN 978-80-7633-090-0.
CHRÁSKA, Miroslav, 2016. Metody pedagogického výzkumu. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-247-5326-3.
PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK, 2019. Eutanazie – pro a proti. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-5339-6.
VÁCHA, Marek, 2019. Eutanazie. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-2575-3.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **27. ledna 2021**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2021**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo - bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně
14.3.2021

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle usoudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá názory na eutanazii ze strany pracovníků v sociálních službách. O eutanazii se v dnešní společnosti diskutuje v souvislosti s rozšířeným trendem, který se zákonně snaží ukotvit dřívější „tabu“, dříve společností považované za nemorální, nebo špatné. V praktické části se proto snažím poznat názory pracovníků v sociálních službách, abych zjistil, jak k eutanazii přistupují.

Klíčová slova: eutanazie, eutanazie ve světě, historie eutanazie, eutanazie a etika, náboženství, pracovník v sociálních službách

ABSTRACT

This thesis deals with the views on euthanasia by workers in social services. Euthanasia is discussed in today's society depending on a widespread trend that is legally trying to anchor earlier „taboo“ that was considered immoral or wrong by society. In the practical part, therefore, I try to acknowledge the views of workers in social services to find out how they approach euthanasia.

Keywords: euthanasia, euthanasia in the world, history of euthanasia, euthanasia and ethics, religion, by workers in social services

Rád bych poděkoval paní PhDr. Heleně Skarupské, Ph.D., za její odborné vedení, cenné rady, ochotu a především za svatou trpělivost při vedení mé práce. Zároveň bych také rád poděkovat všem respondentům za jejich vstřícnost při realizaci výzkumu.

Rovněž tak děkuji i své rodině a přátelům za podporu během celého bakalářského studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VYMEZENÍ EUTANAZIE	12
1.1 DĚLENÍ EUTANAZIE	12
1.2 POHLED DO HISTORIE	15
1.3 EUTANAZIE VE SVĚTĚ.....	16
Novinky ze světa	18
1.4 FILOZOFICKÉ A NÁBOŽENSKÉ ASPEKTY	19
2 PRÁVNÍ A ETICKÝ POHLED NA EUTANAZII	20
2.1 PRÁVNÍ POHLED	20
2.2 PROTICHŮDNÉ NÁZORY O EUTANAZII	22
2.3 ZNEUŽITÍ EUTANAZIE	24
3 PRACOVNÍK V SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH.....	25
II PRAKTICKÁ ČÁST	27
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	28
4.1 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	28
4.2 CÍLE VÝZKUMU	29
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	29
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	31
4.5 TECHNIKA SBĚRU DAT	32
4.6 ZPRACOVÁNÍ DAT.....	32
4.7 VÝZKUMNÁ TECHNIKA	32
4.8 METODY ANALÝZY DAT	33
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT.....	34
DISKUZE VÝSLEDKŮ	43
6 SHRNUTÍ ODPOVĚDÍ NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	46
7 ZÁVĚRY VÝZKUMU A DOPOROUČENÍ PRO PRAXI.....	47
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	53
SEZNAM OBRÁZKŮ	54
SEZNAM TABULEK.....	55
SEZNAM GRAFŮ	56
SEZNAM PŘÍLOH.....	57

ÚVOD

Nepodám nikomu smrtící prostředek, ani kdyby mne o to kdokoli požádal, a nikomu také nebudu radit, jak zemřít.

Úryvek z Hippokratovy přísahy

Od Hippokratovy přísahy již uběhl nějaký ten pátek a domnívám se, že dnes lékaři nemusí recitovat celou Hippokratovu přísahu, ale ve svém slibu uvedou, že budou plnit všechny povinnosti, jaké přísluší podle Hippokratovy přísahy řádnému lékaři, a postupovat s náležitou lidskostí vůči komukoli. Lékaři v tom měli jasno, život vzít v úmyslu neměli, kdežto filozofové nikoli. Ale s trochou nadsázky, jak by nejspíš řekl klasik, když lékař filozofuje, je to beznadějně. Když filozof léčí, je to katastrofa. Pokud přišla záludná situace, zda člověka bez nohou či rukou zachraňovat, lékař by řekl, že ano, neboť tak přísahal. Filozof by odpověděl: „Jistě, ale co kdyby jeho život bez rukou a nohou byl jen samé utrpení?“ *Zachránit člověku život proti jeho vůli je stejné jako mu ho vzít.¹* To jsou slova antického básníka Horatia, které doslova vystihují etický problém eutanazie. Proč někomu odepírat rozhodnutí, o kterém se dobrovolně a čistě z vlastní vůle rozhodl?

Samotné slovo eutanazie vyvolává rozporuplné pocity. Je špatné učinit rozhodnutí a udržet člověka při životě? Je správné ukončit lidský život a namísto toho zvolit smrt? Existuje nekonečně mnoho situací, kdy je správné nechat člověka přejít přes řeku Styx; stejně tak situací, kdy jej ponechat na živu. Je přístup k eutanazii založen na morálce, na náboženském vyznání, na historii a konvencích společnosti? Mohu někomu splnit přání a ukončit jeho život? Mohu se jen domnívat, co uvnitř prožívají pracovníci v sociálních službách nebo lékaři v zemích, kde je eutanazie legální, ve chvílích, kdy musí osobu aktivně či pasivně doprovodit do ráje Rákosových polí. Jaké to asi je dotknout se smrti? Jaké to je ocitnout se v její přítomnosti?

Eutanazie je v nejjednodušším a nejprostším pojetí na dnešní lékařské půdě rozhodnutí pacienta o své smrti. Ta se však nedotýká pouze jeho života, ale má vliv i na jeho okolí. Nemyslím jen vnitřní okruh blízkých lidí, jako je rodina, příbuzní či přátelé, ale i vnější okruh jakožto lékaři a pracovníci v sociálních službách. Tito lidé se o něj přece stále starají; řeší s pacientem různé problémy, vyprávějí si navzájem různé historky, spolu se smějí i pláčou. Jinými slovy může mezi nimi vzniknout pouto. A tohle pouto má

¹ (z lat. orig.) „Salvis hominem vitam invitus communicat, quod idem est.“

být najednou přetrženo, a co víc: už nikdy nebudou danému pacientovi pomáhat, už si s ním nikdy nepopovídají a nikdy se spolu už nebudou smát.

Z toho důvodu bych se rád v této práci zaměřil právě na pracovníky v sociálních službách a jejich pohled na eutanazii. V České republice sice není eutanazie legální, ale zajímá mě názor pracovníků, kteří se setkávají s lidmi s nejrůznějšími problémy, a jak k tomuto tématu přistupují.

Cílem této práce je teoreticky definovat eutanazii a vymezit skutečnosti, které s ní souvisí. Primárním cílem výzkumu je však zjištění názoru pracovníků v sociálních službách na téma eutanazie.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První část je teoretická a je rozdělena do dvou kapitol. V první kapitole se budu snažit o vymezení pojmu eutanazie pro lepší vplynutí do tématu. Abychom pochopili dnešní principy eutanazie, zkusím se ponořit do historie a nastínit, jak byla smrt chápána před několika staletími, čímž vznikne kontrast k dnešnímu chápání eutanazie. Zahrnuji i některé náboženské aspekty, které by s ní mohly úzce souviset a načrtnout obraz eutanazie ve světě. Ve druhé části uvedu právní legislativu vymezující eutanazii u nás i v zahraničí. Etický pohled budu řešit již od začátku, ale zkusím jej ucelit v souvislém textu. Tento pohled zahrnuje i možné zneužití eutanazie a protichůdné názory. Teoretická část bude sloužit jako pilíř pro část praktickou.

Praktická část je založena na dotazníku rozeslaném směrem k pracovníkům v sociálních službách, kteří pracují v různých zařízeních nejenom ve Zlínském kraji, ale i jeho okolí. Zde se ptám na jejich vnitřní přesvědčení a názor na eutanazii. Poté popisují postup a charakter dotazníku a následuje vyhodnocení výzkumu a ucelený výsledek práce.

Za stěžejní literaturu o eutanazii považuji publikace od Davida Černého, jenž zastupuje kabinet zdravotnického práva a bioetiky. Čerpám nejen z jeho odborných textů o eutanazii, které jsou volně dostupné na webových stránkách časopisu zdravotnického práva, ale i z jiných jím publikovaných textů. Dále využívám znalosti z publikace Eutanazie od Marka Váchy, v němž lze nalézt přehledné a ucelené informace k tomuto tématu. Co se týče právní legislativy, nejnovější legislativa upravující eutanazii je aktualizována na internetových stránkách, ze kterých čerpám. Co se týče pracovníků v sociálních službách, využívám publikaci od Evy Malíkové Péče o seniory v pobytových zařízeních sociálních služeb. Ke správnému zpracování praktické části se nechávám vést Chráskou v Metodách pedagogického výzkumu. Zbytek literatury uvádím na konci práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ EUTANAZIE

Slovo „eutanasie“ pochází z řeckého jazyka: (euthanasia) a v prvním přiblížení znamená „dobrá smrt“. Podstatné jméno je vytvořeno z předpony (eu, dobrá) a (thanatos, smrt). Výraz však neoznačuje pouze dobrou smrt, ale také snadnou smrt, šťastnou smrt, nenásilnou či bezbolestnou smrt. (Černý a spol., 2018, s. 3)

Pokud bych se měl pokusit o definici, vymezení eutanazie, rozdělil bych ji nejspíš do dvou různých pojmů: Eutanazie historická („dobrá smrt“) a eutanazie z dnešního pohledu („lékařská“). V historii eutanazie znamenala něco jiného než dnes a mohli bychom ji přirovnat k hrdinné smrti, např. při obraně domova nebo smrt za svou víru, bez ohledu na legislativu, striktní podmínky či pomoc druhé osoby. Dnes se jedná o zákrok, který provádí pověřená osoba na žádost pacienta, který se rozhodl zemřít ze své vlastní vůle. Přesněji podle WMA (World Medical Association) je eutanazie *„vědomé a úmyslné provedení činu s jasným záměrem ukončit život jiného člověka za následujících podmínek: subjektem je kompetentní informovaná osoba s nevléčitelnou chorobou, která dobrovolně požádala, aby její život byl ukončen; jednající ví o stavu této osoby a o jejím přání zemřít a páchá tento skutek s prvořadým úmyslem ukončit život této osoby; a skutek je proveden se soucitem a bez osobního zisku. (Munzarová, © 2006, s. 4)*

To jsou dva směry, jakými lze definovat eutanazii jako takovou – historicky a novodobě – jako dvě různé skutečnosti. Dle mého názoru se mohou tyto dvě skutečnosti prolínat současně v otázkách etiky a morálky.

Je nutné ptát se na otázku, co je správné, pokud dojde na toto téma.

1.1 Dělení eutanazie

Jsou zde dva základní pojmy, které je nutné rozlišovat. Jedním pojmem je aktivní a druhým pasivní eutanazie. Není těžké odvodit si jejich význam. Nejzákladnější vysvětlení pro aktivní eutanazii může znít velmi prostě, ale morálně nevhodně: „zabít“, kdy se osoba musí přičinit o smrt jiné osoby. Pasivní eutanazie je pro náš svět o něco morálněji přijatelnější, neboť v nejzákladnějším vymezení bychom to mohli popsat jako „nechat zemřít“ (Černý a spol., 2018), kdy žádná jiná osoba nevykonává jakoukoli aktivitu, čímž by způsobila smrt dané osobě. Přiblížím dané pojmy o něco blíže, neboť jsou velmi důležité pro chápání pocitů pracovníků v sociálních službách v praktické části této práce.

V dnešním lékařském prostředí se vymezuje spíše aktivní eutanazie. Podle Váchy (2019, s. 10) se dnešní eutanazie vymezuje ve třech bodech: *musí být přítomna (1) aktivní žádost pacienta, (2) intence lékaře zabít a věc je provedena (3) skutkem nebo nečiněním*. Jde o záležitost, kdy nemocný chce ukončit svůj život dobrovolně, chce to a vysloví takový požadavek a někdo kompetentní provede aktivitu spojenou s ukončením života klienta tím, že ho například nechá vykrvácet (nečinění), taková situace by odpovídala spíše dřívějším historickým obdobím nebo mimořádné situaci například během války, nebo v současnosti spíše odpojí životně důležité přístroje (skutek). Přesná definice aktivní eutanazie může znít: *Aktivní eutanazie spočívá v aktivním způsobení smrti pacienta lékařem*. (Černý ©, 2016, s. 4)

Do aktivní eutanazie lze zařadit 4 následující podskupiny, jak je uvádějí a popisují autoři, na které odkazuje Vácha (2019, s. 12) Edge, Groves (2007) a Gupta et al (2005)

- **Aktivní eutanazie**

Aktivní čin lékaře na aktivní žádost pacienta s lékařovým úmyslem zabít; pacient rozumí své situaci, má veškeré informace ohledně své diagnózy, prognózy a možností terapie, rozhoduje zcela svobodně, bez nátlaku, přeje si být zabit a aktivně o to žádá, lékař má úmysl zabít.

- **Nonvoluntární eutanazie**

Nastává v situaci, kdy pacient není schopen svá přání artikulovat, lékař jej zabije; z dějin eutanazie v Nizozemsku je tento typ zabití pacienta znám také jako zabití „bez explicitní žádosti“ pacienta (without explicit request); lékař má úmysl zabít.

- **Involuntární eutanazie**

Nastává v situaci, kdy pacient je schopen komunikovat a je zabit, aniž by téma bylo otevřeno, což může být např. zastřelení těžce raněného vojáka, „aby se netrápil“, apod.; involuntární eutanazie tedy ignoruje autonomii a práva postiženého a potenciálně může způsobit usmrcení nevinné oběti, právnicky nemusí být odlišitelná od vraždy; i v tomto případě má lékař úmysl zabít.

- **Pasivní voluntární eutanazie**

Nastává v situaci, kdy lékař nedělá nic, avšak rovněž s úmyslem usmrtit pacienta.

Podle výroků Váchy je termín pasivní eutanazie již zastaralý a dnes se nepoužívá, poněvadž může být zavádějící. Někdy se pod pasivní eutanazii počítá i situace, kdy lékař

odstraní potřebné přístroje, bez nichž by pacient dlouho nepřežil. (Vácha, 2019) V tomto případě můžeme mít pocit, že se o pacientovu smrt někdo přičinil, což by se už nejednalo o pasivní, nýbrž aktivní eutanazii. Z jiného pohledu sice lékař nebo pověřená osoba odstraní život podporující přístroje, ale pacient zemře sám na fyzické následky, aniž by někdo jeho smrt urychloval nebo prodlužoval.

Pasivní eutanazie, spočívá ve zdržení se úkonů, které mají potenciál zachránit či prodloužit pacientův život. (Černý ©, 2016, s. 4) Takto by mohla být pojata hlavní definice pasivní eutanazie, kde hlavním prvkem je nejednání, nedělání ničeho. Úctyhodný příklad ryzi pasivní eutanazie můžeme nalézt ve středověkém Japonsku. Na první pohled se u „seppuku“² může jednat o rituální sebevraždu, nicméně je to osobní rozhodnutí samuraje o ukončení života, neboť nedokáže žít s hanbou, které byl vystaven, a jen takhle může navrátit sobě samému svou vlastní čest. Spáchá seppuku a tím vědomě ukončí svůj život, aniž by někdo jiný zasahoval.

Otázka je, jakým způsobem definujeme slovo eutanazie, jestli jako „dobrou smrt“ z historického hlediska (jako onen samurajský akt) anebo z dnešního pohledu lékařské péče. Tato otázka nevychází z legislativní či lékařské stránky věci, ale vnitřních emocí každého člověka. V případě, kdy by totiž lékař odpojil pacienta do přístrojů bez jeho svolení, mohlo by se to brát jako zabití i jako milost, co se týče pasivní eutanazie. Záleží pouze na úhlu pohledu.

Morální dilema a správně uchopený pojem i porozumění eutanazie je důležitý pro pochopení pocitů a psychického zdraví lékařů a pracovníků v sociálních službách. Každý člověk je jiný, může si svou smrt představovat různými způsoby nebo nemusí, má jen jiné náboženské či filozofické vyznání, a třeba by chtěl jen naposledy spatřit modrou oblohu a zemřít tak pod otevřeným nebem. Je smrt vysvobozením, nebo zkázou? Mohou se ptát. Jak může pochopit pojem eutanazie pracovník v sociálních službách nebo lékař? Jak k ní přistupují? Mohou mít z toho následky, nebo naopak dobrý pocit, že někomu pomohli?

² *Seppuku* je zdvořilostní forma označující rituální sebevraždu v Japonsku. *Seppuku* byla běžná v období Kamakura a Edo z různých důvodů. Jedním z nich byla důstojná smrt, jíž si mohl samuraj zpátky získat svou čest. Později, právě v období Edo, se využívala i k účelům zpeněžení, aby rodina získala peníze na obživu. *Seppuku* lze nalézt i pod označením *harakiri*. Liší se pouze zdvořilostním prvkem, kdy *seppuku* je jazykově a společensky formálnější než *harakiri*.

1.2 Pohled do historie

Jak jsem již v úvodní kapitole uvedl, pojem eutanazie pochází z řeckého slova *euthanasia*, což znamenalo dobrou či krásnou smrt. Jak ale lidé v minulosti smrt vnímali, prožívali a jak se na ni připravovali? Existovalo několik názorů na dobrou smrt, které se však rozcházely, neboť vycházely z představ, co bylo pokládáno za dobrý život. Cílem této kapitoly je stručný nástin historických souvislostí k myšlení a vnímání fenoménu smrti a přístupu společnosti k umírajícím.

V antice byla smrt brána jako vyvrcholení života. Smrt byla posuzována za krásnou na základě posledních životních činů či rozhodnutí. *Za dobrou byla považována smrt, která byla přijata s vnitřní vyrovnaností a důstojností. Umírajícího tak utrpení ani bolest umírání nezlomilo.* (Loučka, 2015, s. 9)

Pythagorejci s předčasným ukončením života nesouhlasili, neboť to bylo proti jejich náboženskému přesvědčení. Jenom bohové měli moc rozhodovat o délce našich životů, kde *sudička Klóthó předla nit života, sudička Lachesis ji rozvíjela a třetí, Atropos čekala, až ji přestřihne* (Petiška, 2001, s. 37) a nám nepříslušelo narušovat tento božský řád (Munzarová, 2005). Munzarová rovněž tvrdí, že několik výroků z Hippokratovy přísahy patřil k Pythagorejčům. Jedná se především o část, kdy lékař odmítá ukončovat životy. Na Pythagorejce navazuje Aristoteles, který tvrdí, že je špatné ukončit život předčasně, jen aby se dotyční zbavili utrpení, což by vypadalo jako zbabělý čin a ukázka slabosti v očích společnosti. Ctnost mohl člověk dokázat jen tím, že přejde všemi bolestmi a strastmi. K nim se blížil ještě Platón, jenž rovněž odmítá předčasný odchod. Existuje u něj ale jedna jediná výjimka, a sice že pokud je člověk natolik trpící, že nepřináší žádný užitek společenství, pak je možné ustoupit ze striktních pravidel bohů.

Ve druhém táboře se nacházel Sokrates zastávající názor, že předčasný odchod není nic špatného. Říká, že pokud není pro člověka život užitečný, trpí a umírá, není důvod prodlužovat jeho utrpení. Optimisticky se na to dívá ve dvou pohledech: buď se jedná o spánek, ze kterého neprocitneme, anebo se setkáme s těmi, kteří nás předešli, a to je něco, na co se těšit. (Munzarová, 2005)

Ve středověku, tedy jakémsi temném věku historie světa, se o předčasné smrti moc nemluvilo. Nezabývali se myšlenkou předčasné smrti, neboť většina představ vycházela z náboženských ideologií, především křesťanství, judaismu a islámu. Lidé se tedy drželi představ o smrti, kterou jim představila víra, a podle toho to bylo správné či nikoli.

V novověku byli dva významní myslitelé, kteří představili pojem eutanazie v dnešním pojetí. Thomas More rozvíjel myšlenku eutanazie na základě jeho Utopie. Říká, že eutanazie je povolena jen za určitých okolností, a to, pokud někdo trpí, přetrvává v něm bolest, je bez šance na uzdravení, už by se neměl starat o zakořeněnou nemoc, ale rozhodnout se pro smrt. (BBC Arts ©, 2016) V druhé řadě Francise Bacon řešil otázku, do jaké míry může lékařská věda pomoci i v takových situacích, jako je umírání. Byl to právě on, kdo zastával myšlenku, že je třeba udělat všechno pro to, aby se tišila bolest a symptomy. Tyto prostředky nazývá pojmem „euthanasia exterior“ („vnější eutanazie“), která neznehodnocuje vlastní „vnitřní eutanazii“ („euthanasia interior“). Vnitřní eutanazie je podle Bacona celoživotní přípravou každého z nás na odchod z tohoto světa. Z jeho pohledu balancuje eutanazie na hranici moderního a středověkého pojmání. (Loučka, 2015)

Moderní historie eutanazie začíná ve dvou knihách „Právo zemřít“ z roku 1895 a „Poskytnutí souhlasu k ukončení života, který žití není hoden“ z roku 1920. Obě publikace pocházejí z Německa a myšlenka autorů byla prostá v tom smyslu, že se snažila zabránit zbytečnému utrpení. Bohužel brzy jejich slova byla překroucena a Adolf Hitler je použil jako důvod pro masové vyvražďování. (Berka a spol., 2005)

Hitler požadoval rasovou čistotu a opíral se přitom o teorii německých badatelů, že lidský druh může v blízké době degenerovat, a proto je důležitá rasová hygiena. Zahájil také program dětské eutanazie na žádost otce, který měl těžce postižené dítě. Proto hendikepované děti byly označeny cedulkou, která hlásala, že jejich život je nehodný k žití. (Munzarová a spol., 2005) Nejprve však eutanazie byla prováděná v nemocnicích „pouze“ u mentálně a tělesně postižených, dokud Hitler nepovolil širší využívání eutanazie. Tak započala genocida. Přestože Hitler vydal právní předpis dovolující eutanazii, tehdejší německé právo ji nedovolovalo. O téhle skutečnosti však každý, kdo o ní věděl, mlčel. (Berka a spol., 2005)

1.3 Eutanazie ve světě

Nemocným lidem, kteří si v důsledku své nemoci ze všeho nejvíce přejí zemřít, nabízí nejen Evropa 21. století několik možností. Nutno podotknout, že počet států, které již eutanazii legalizovaly, popř. tuto možnost vážně zvažují, dále pozvolna přibývá.

V příkrém rozporu tak působí i rozhodnutí Rady Evropy, která v dubnu 2005 většinově zamítla návrh rezoluce stanovící, že každý pacient má mít právo dopředu se rozhodnout,

chce-li, aby byla jeho léčba omezena či přímo zastavena v případě, že smrtelně onemocní a nebude schopen učinit rozhodnutí v důsledku svého zdravotního stavu. Obsahem této rezoluce byla zároveň i výzva členům Evropské unie k tomu, aby byla zřetelně stanovena pravidla pro nepokračování v léčbě za předpokladu, že nabízí jen nepatrné prodloužení života bez naděje na přežití a jen prodlužuje utrpení nemocné osoby. Obdobně i Vatikán ústy svého papeže potvrdil svůj trvající nesouhlas s myšlenkou eutanazie. (Berka a spol., 2005) Proti eutanazii a asistované sebevraždě se kromě Vatikánu staví ostře i Polsko a Irsko.

Pro státy s legální eutanazií existují přísná pravidla. Důležitými prvky jsou, že daná osoba musí trpět a není šance na lepší zdravotní stav. Tuto skutečnost musí navíc potvrdit další nezávislý lékař či lékaři. Osoba musí být samozřejmě podrobně informována a musí dát souhlas při plném vědomí. Dalo by se říct, že tato podoba eutanazie vzešla postupným historickým vývojem společnosti.

První zemí světa, v níž byla povolena aktivní eutanazie (podání smrtícího prostředku na žádost nemocného) byla Austrálie v roce 1996, přičemž o devět měsíců později byla zrušena. Nicméně úplně první evropskou zemí bylo Nizozemsko, které legalizovalo eutanazii v roce 2002. Mezi další země s legitimní aktivní eutanazií, asistovanou sebevraždou a pasivní eutanazií se řadí (Prima Zoom ©, 2019):

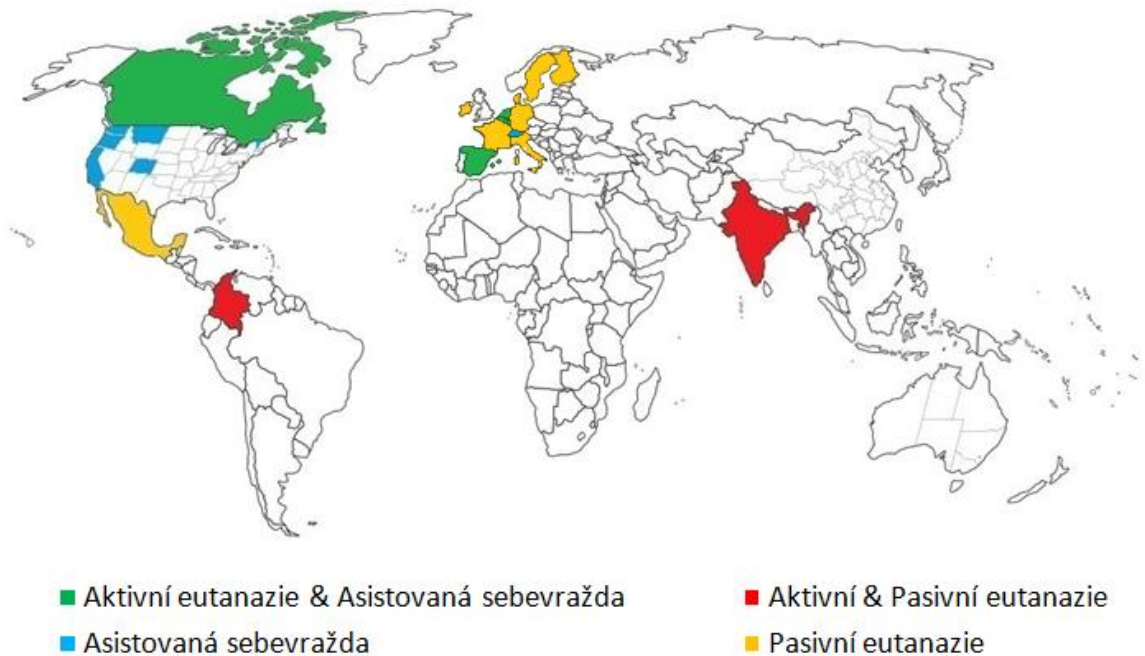
Aktivní eutanazie	Asistovaná sebevražda	Pasivní eutanazie
Belgie	Belgie	Dánsko
Lucembursko	Lucembursko	Finsko
Kanada	Nizozemsko	Francie
Kolumbie	Švýcarsko ³	Irsko
Indie	Kanada	Itálie
	USA	Německo
	Colorado	Švédsko
	Kalifornie	Indie
	Montana	Kolumbie
	Oregon	Mexiko
	Vermont	
	Washington	

Tabulka I Země s povolenou eutanazií

³ Ve Švýcarsku působí specializované kliniky zaměřené na eutanazii, známé pod názvem Dignitas Spirit. Vykonávají služby za 160 000 Kč a za komplexní služby vč. pohřbu 225 000 Kč. (Prima Zoom ©, 2019)

Novinky ze světa

Začátkem letošního roku (2021) schválil portugalský parlament legalizaci eutanazie v Portugalsku. To však netrvalo příliš dlouho a portugalský Ústavní soud vrátil zákon o eutanazii zpět k přepracování. Rovněž i v tomto roce (2021), konkrétně v druhé půli měsíce března, schválil španělský parlament definitivně zákon o eutanazii. Španělsko se tak stalo již 4. zemí v EU, která svým občanům umožňuje ukončit život za asistence lékaře. Zákon nabude účinnosti v červnu tohoto roku a bude se vztahovat pouze na španělské občany a rezidenty. (Česká televize ©, 2021)

Obrázek I Přehled ve světě

1.4 Filozofické a náboženské aspekty

V historické kapitole této práce jsem již pojednával o antických úvahách o smrti. Nyní se ve zkratce zaměřím na náboženské hledisko a jeho smýšlení.

V judaismu pohlížejí na život jako na dar od Boha a smrt je pro ně žalostná, avšak je nezbytnou součástí života. Proto se o život pečuje a jeho záchrana je na nejvyšší příčce důležitosti a má přednost před ostatními příkazy. Lze tady najít zřetelný odpor k předčasnému, tedy násilnému, ukončení života. Jediné výjimky lze ujednat v případě modlářství, incestu, cizoložství a vraždy. Islám zastává podobné principy, jen s jedním přidaným dodatkem, a sice opuštění Boha.

Křesťanství pohlíží na lidský život jako na zapůjčenou konstantu od Boha, o kterou pečujeme. A jelikož jsme lidský život dostali darem, jednou ho musíme vrátit. (Munzarová, 2005) Smrt je nutné přijmout s otevřenou náručí a důstojností. Není důvod k obavám, pokud člověk nepáchal hříchy, smrt otevírá bránu k životu věčnému.

Značně odlišný náhled, vzdálený našim sociokulturním zvyklostem, předkládá buddhismus. Buddhismus má za sebou dlouhý vývoj a za tu dobu vzniklo mnoho jeho podob. Proto je patrné, že buddhisté v rámci pohledu na eutanazii nejsou jednotní a mají odlišné názory, neboť Buddhovo učení se touto problematikou nezabývá. (BBC ©, 2009) V podstatě ani nemusí. Buddhisté se snaží dosáhnout Nirvány tím, že rozvíjí svou mysl a ducha. Ten, kdo usiluje stát se Buddhou, nepotřebuje řešit pojem jako je „smrt“, alespoň ne tak, jak na ni nahlížíme my. Pokud člověk umírá, stále se nachází v koloběhu života. Buddhisté se snaží vymanit z tohoto kruhu. Smrt není nutně špatná, ale přirozená. Je jen další cestou vedoucí k probuzení procesem reinkarnace. Samotní mniši životu neubližují ani jej vědomě neukončují. V kontrastu s tímto výrokem existují různé odnože buddhistických škol, u nichž dochází k posunutí významu jednotlivých učení podporujícím jiné praktiky. Takovým příkladem je buddhistické učení v Japonsku, ve kterém mniši z hory Hiei mohou přijmout 1000denní výzvu táhnoucí se po 7 let. Na cestu jim poskytnou lano a dýku kolem pasu, a pokud nedokážou výzvu splnit, mohou si jimi odepřít život. Říká se jim maratonští mniši a podle této buddhistické školy je tato výzva jedinou možností, jak za svůj život dosáhnout osvícení.⁴

⁴V průřezu buddhismem tento výrok již několikrát zazněl. Buddhistické učení je rozmanité a každá národnost, tím pádem i škola, učení interpretuje odlišnými způsoby. Například neustálé opisování Lotosové sútry je také praktika, o které se věří, že danému učenci přinese za jeden život buddhovství.

2 PRÁVNÍ A ETICKÝ POHLED NA EUTANAZII

V následujícím teoretickém celku se zaměřím na právní i etický přístup k eutanazii. Uvedu zákony, které zakazují eutanazii v ČR, i jaká právní legislativa existuje mimo naše hranice. Dále se v krátkosti pokusím popsat protichůdné názory na eutanazii v etickém slova smyslu, které vedou neustálý diskusní boj. A v poslední řadě zkusím nastínit možné zneužití eutanazie v případě, kdy by došlo k její legalizaci.

2.1 Právní pohled

V této podkapitole se zaměřuji na zákonné ustanovení a právní hledisko věci v rámci ČR, ale i ve světě. I když je téma práva a eutanazie velmi široké a dala by se z něj udělat celá další práce, nejsem právník, a proto se pokusím vymežit jen základní ustanovení, se kterými jsem se setkal.

V České republice je eutanazie či asistovaná sebevražda legislativně zakázaná, v jiném případě se jedná o vraždu. Tato predispozice vychází z trestního zákona č. 40/2009 Sb., §140 Vražda a z téhož zákona §144 Účast na sebevraždě.

- **§140 Vražda**

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.

(2) Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.

- **§144 Účast na sebevraždě**

(1) Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta.

Důležitou roli právní úpravy hraje Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Právě v LZPS se nacházejí základní lidská práva o životě v čl. 6

(1) Každý má právo na život. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením.

(2) Nikdo nesmí být zbaven života.

(3) Trest smrti se nepřipouští.

(4) Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.

Nejenže Listina základních práv a svobod říká, že by člověk neměl být zbaven života, ale hlásá i ochranu života ještě před narozením, a tak se blíží Hippokratově přísaze. Rovněž i explicitně tvrdí v odst. 2, že někdo nesmí vzít život někomu jinému, což se může uplatňovat i na eutanazii. Zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, který se explicitně omezuje na dříve vyslovená přání pacientů, je také proti eutanazii: *Eutanazie jakožto úmyslné zabití, ať již skutkem nebo zanedbáním, závislé lidské osoby pro jeho nebo její údajné dobro, musí být vždy zakázána.* (Vácha, 2019, s. 82)

Můj názor je ovšem takový, že zmíněný Váchův text vysloveně nabádá zamyslet se spíše nad možným zneužitím eutanazie, než nad úplným zákazem, a tudíž by se toto tvrzení dalo vyložit dvěma způsoby. První způsob je, že se jedná o naprostý nesouhlas vůči eutanazii. Druhý způsob vyložení je, že se jedná o nesouhlas vůči zneužití eutanazie, nicméně eutanazie, kdy pacient vysloví naprostý souhlas, by mohla být povolena.

I tak je stále v ČR eutanazie zakázána, i když nastaly tři pokusy o její legitimizaci. První je z roku 2008 ze strany senátorky Václavy Domšové za ČSSD o důstojné smrti. Druhá proběhla o 8 let později v roce 2016, kdy vznikl nový návrh zákona o důstojné smrti pod podpisem Jiřího Zlatušky za ANO. A třetím nejnovějším pokusem o schválení eutanazie byl návrh strany Pirátů za pomoci Věry Procházkové (ANO) v červnu loňského roku (2020), pokud by tento návrh prošel, nabyl by účinnosti 1. ledna roku 2023.

Do té doby jedinou možnou eutanazií u nás je možnost odmítnutí léčby, a tedy v „poklidu“ zemřít.

Ve světě se názory na eutanazii liší. Většina států je právně proti, nicméně některé státy se rozhodly ji povolit. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a svobod byla vyhlášena 4. listopadu 1950 a v platnosti je od roku 1953. Právě podle této Úmluvy se řídí evropské státy a naše Listina základních práv a svobod z ní vychází. Úmluva ve druhém článku uvádí, že nikdo nesmí vzít život. A to jest pakt uzavřený mezi státy. (Vácha, 2019)

Dalším uzákoněním vymezujícím se také proti eutanazii, je doporučení Rady Evropy č. 1418/1999 o ochraně lidských práv a důstojnosti nevyléčitelně nemocných a umírajících, kde se v článku 9 odstavci c) mimo jiné píše, že se zakazuje úmyslné usmrcení nevyléčitelně nemocných nebo umírajících osob, a že uznávají právo na život těchto lidí.

Přání zemřít se sice uznává, ale není tu právní nárok na smrt z ruky jiné osoby. Nezakládá se tedy na hranici legální zákonem. (Vácha, 2019)

Světová lékařská asociace (WMA) i Organizace spojených národů (OSN) jsou proti eutanazii. WMA například tvrdí, že vzít život pacienta rukou lékaře je naprosto neetické a bylo by odsouzeno lékařskou profesí. Jinými slovy se přibližují Hippokratově přísaze. Spojené národy, přesněji komise z OSN, vyjádřila obavy ze situace v Nizozemsku a jeho povolení eutanazie. Komise se utvrdila v tom, že by se Nizozemsko mělo řídit mezinárodním paktem o ochraně života. (Vácha, 2019)

2.2 Protichůdné názory o eutanazii

Již odjakživa se lze setkat s protichůdnými názory, a přesto žádný z nich není špatný. I zde u eutanazie existuje pro a proti.

Pokud se nejprve zaměříme na argumenty, které souhlasí s eutanazií, pak většina odborných i neoborných publikací se shodne na autonomii pacienta. Pacient disponuje životem, který je jen a jen jeho a může o něm rozhodovat podle své vůle, na základě vlastního rozhodnutí. A v rámci rozhodování o svém životě může být i pro jeho ukončení. Například Vácha tuto skutečnost rozlišuje ve třech bodech, kdy má každý právo se rozhodnout, každý má právo na autonomii a tělo je majetkem člověka. (Vácha, 2019) V publikaci Eutanazie, víme, o čem mluvíme, určuje druhý argument pro eutanazii, a to pomoc trpícímu člověku. Jedná se o soucit, který můžeme pociťovat k druhému trpícímu jedinci. *V některých zemích může být tentýž občan souzen v případě, že neukrátká život trpícímu zvířeti, a naopak že ukrátká život trpícímu člověku.* (Loučka, 2015, s. 27–29) Člověk může trpět stejně jako zvíře, tak proč mu upírat možnost ukončit život, pokud o ni požádá? Podle Váchy je to jeden z nejčastějších důvodů žádostí o eutanazii. Přání vyhnout se zbytečné či nesnesitelné bolesti vyslovilo 47 % pacientů. (Vácha, 2019)

Třetím hlavním bodem je z pohledu pacientů snaha o důstojnou smrt či milosrdnou smrt. Snahu o předejití ponížení vyslovilo 29 % pacientů, kteří podali žádost o eutanazii. (Vácha, 2019) S touto skutečností se spojuje strach. Strach, který může pramenit z mnoha hledisek. Může to být strach z křehkosti a bezmoci, z bolesti, ze ztráty důstojnosti či strachu pramenící z představy být zátěž pro rodinu a blízké. (Loučka, 2015) *Existuje dobré a špatné umírání. Pokud nastává varianta špatného umírání, měl by pacient mít právo je aktivně zkrátit.* (Ptáček a spol., 2019, s. 241) Nikdo z pacientů nechce ztratit svou tvář

a chtějí ukončit život co společensky nejmorálněji. Nechtějí zbytečně trpět, když vědí, že budou trpět po zbytek života a budou jen zátěží pro všechny ostatní.

Ve shrnutí existují 3 hlavní body, kterou jsou pro eutanazii:

- Autonomie pacienta (právo rozhodnout se o svém životě).
- Pomoc trpícímu člověku (potřeba ulevit od zbytečné bolesti trpícímu).
- Důstojná smrt (pacient nechce ztratit společenskou tvář či nechce být zátěží).

Argumenty, které nesouhlasí s eutanazií, jsou poněkud složitější. Nejenže eutanazii zakazuje legislativa, ale i lidské sklony zachovávat život, jak nejdéle to jen půjde. Jako první uvedu protiargumenty vůči souhlasu k eutanazii. Podle Váchy existuje argument proti argumentu, že každý má právo se rozhodnout a naložit s životem podle svého. Ve zkratce popisuje, že existují jevy jako například incest, kdy obě strany si mezi sebou dají vzájemný souhlas, a přesto je to morálně i zákonně neúnosné.

Proti druhému bodu lze argumentovat, že existuje paliativní péče, která zajišťuje odbornou péči a prodlužuje život pacientů. Vácha popisuje ve dvou odstavcích, že vztah mezi člověkem a zvířetem je rozdílný, a proto pro ně existují odlišná pravidla. Zvíře přece nezná etický model společnosti či nemá vůli. A proto nelze nakládat s člověkem stejně jako se zvířetem. Dále argumentuje, že nemůžeme zničit utrpení tím, že odstraníme trpící osobu stejně tak, jako nelze nechat zmizet strasti lidského rodu odstraněním lidského rodu. A třetím protiargumentem je, že něco jako důstojná smrt v rámci eutanazie neexistuje. Stále by se jednalo o vraždu či asistovanou sebevraždu, která je zákonem zakázána, a tedy by se z pacienta stala oběť. A navíc, proč by to měla být milosrdná smrt? *Otázka nestojí v dichotomii „dlouhé a bolesti plné umírání“ vs. „milosrdná smrt“ Otázku lze obrátit – umírání v hospicovém zařízení, v čistotě, s laskavým personálem, v kruhu rodiny, nebo nemilosrdné zabití na přání, útěk pacienta do smrti, útěk pacienta do života. Řešením otázky konce života je kvalitní paliativní medicína a hospicová péče, nikoliv eutanazie.* (Vácha, 2019, s. 71)

Ve shrnutí existují i 3 protiargumenty vůči eutanazii:

- Protiargument k autonomii pacienta.
- Nepomohu trpícímu člověku.
- Není nic jako důstojná smrt (v rámci eutanazie).

2.3 Zneužití eutanazie

Pokud by došlo na legalizaci eutanazie, je třeba se zeptat na otázku jejího zneužití. Jsou zde faktory, které by využívaly eutanazii ve svůj prospěch? Pokud ano, lze jim nějak předejít?

Jako první věc, která nás napadne ke zneužití eutanazie, může být svoboda lékaře rozhodnout o smrti pacienta v případech, kdy se tak pacient nemůže rozhodnout sám, či má lékař osobní motiv (např. daného člověka nemá rád). Tato varianta je možná, ale měl by tohle lékař, který se snaží navyšovat vlastní reputaci, zapotřebí? Ve státech, ve kterých je eutanazie povolena, je uzákoněno, že eutanazii musí ještě prozkoumat nezainteresovaný lékař, který by měl následně po prozkoumání podat souhlas či nikoli. Tato metoda zneužití není však ta, o které se nejvíce hovoří.

Nejvíce diskutované téma je manipulace třetí osoby. Jedná se o případ, kdy rodina či známí vyvíjejí postupný nátlak na pacienta a snaží se mu vnutit myšlenku o eutanazii a pacient se pak „svobodně“ rozhodne pro svou smrt. *Podle lékařů je však svoboda rozhodnutí iluzí. Existuje termín sociální eutanazie. Což je odborný popis toho, že rodina tu babičku vždycky zmanipuluje a přesvědčí, že je pro ni i pro všechny lepší, aby se už netrápila a poprosila o injekci.* (Petrášová, © 2007) Tento jev by mohl být v legislativě jen těžko uchopitelný a zneužitelnost eutanazie by měla navrch. Ovšem i zde by se mohla objevit výjimka, kdy pacient není schopen vyjádřit svůj dobrovolný souhlas (je například v kómatu) a rodina tak může dostat možnost rozhodnout za něj.

Jitka Mašková Švejdová teorii zneužitelnosti eutanazie posunula o kousek dál. Podle autorky neplatí, že eutanazie je zneužitelná, protože *samotná eutanazie je zneužitím možností, které máme.* (Mašková Švejdová, © 2019) Jednalo by se tedy o omluvu neetického činu? Lékař by měl být stále věrný Hippokratově přísaze a nevzít za žádnou cenu pacientovi život. V tomto případě už jen to, že o eutanazii přemýšlíme, je špatné. Na druhou stranu je zde pohled, který upřednostňuje eutanazii jako ideální řešení pro pacienta. Považuji za vhodné zvážit veškeré proměnné.

3 PRACOVNÍK V SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH

V sociálních službách pracuje pět skupin lidí: sociální pracovníci, pracovníci v sociálních službách, nelékařští a lékařští zdravotní pracovníci a pedagogičtí pracovníci. Jelikož se v praktické části zaměřuji především na pracovníky v sociálních službách, níže uvádím rozdíl a definuji sociálního pracovníka a pracovníka v sociálních službách.

Sociální pracovník musí mít vysokoškolské či vyšší odborné vzdělání v oblasti sociálních oborů s platnou akreditací schválenou státní úpravou. Jedním z předpokladů pro konání této profese je způsobilost k právním úkonům, zdravotní způsobilost a trestní bezúhonnost. V místě působení, tedy v zařízení, kde pracuje, je pracovníkem s vyšší kvalifikací a je podřízeným vedoucímu tohoto zařízení, kde spolupracuje s ostatními zaměstnanci. Existuje celá řada činností, které zastává. V jednoduchém pojetí se však stará o informování zájemců o sociální péči a stejně tak o administrativní záležitosti. Například tvoří smlouvy, snaží se plnit přání klientů, plánuje různé akce apod. (Malíková, 2020)

Nutno podotknout, že sociální pracovník by měl být především člověk, který si vytvoří kladný a příjemný vztah s klientem a vnímá jeho potřeby. Sociální pracovník se tedy stará o jeho pohodlí v rámci zařízení. (Mátel, 2019)

Pracovníkům v sociálních službách stačí základní či střední vzdělání s kvalifikačním akreditovaným kurzem. Tento kurz, podle § 37 vyhlášky č. 505/2006 Sb., musí obsahovat část obecnou a zvláštní, kdy z celkových 150 hodin je 50 hodin zaměřeno právě na část obecnou. Obecná část informuje uchazeče dostatečně o sociálních službách v rovině teoretické a zvláštní část je částí praktickou, kdy se naučí péči o osoby v sociálním zařízení. Pracovník v sociálních službách je v zařízení podřízen vrchní sestře a vedoucímu ošetrovatelské péče či jinému vedoucímu sociálního úseku. Činností pracovníka v sociálních službách je přímá péče o klienty. Pomáhá jim například při obědě, dodržování hygieny, s úklidem apod. (Malík Holasová, 2014)

Jelikož je v přímém kontaktu s klienty a pomáhá jim s každodenními činnostmi, měl by budovat vztah založený na důvěře, aby se klient v jeho společnosti cítil příjemně, jako doma.

Následující tabulka znázorňuje základní rozdíly a shodné prvky mezi sociálním pracovníkem a pracovníkem v sociálních službách.

	Sociální pracovník	Pracovník v sociální péči
Právní úprava	Zákon č. 108/2006 Sb. vzpp	
Vzdělání	Vyšší odborné vzdělání Vysokoškolské vzdělání	Základní vzdělání s akreditovaným kurzem Střední vzdělání s akreditovaným kurzem
Předpoklady	Právní způsobilost Zdravotní způsobilost Trestní bezúhonnost	Právní způsobilost Zdravotní způsobilost Trestní bezúhonnost
Náplň práce	Předávání informací a péče v oblasti úředních záležitostí	Přímá péče o osoby v sociálním zařízení

Tabulka II Rozdíly mezi sociálním pracovníkem a pracovníkem v sociální péči

Pracovník v sociálních službách se nachází v přímém styku s klientem, potýká se s jeho potřebami a snaží se mu vyjít vstříc. Z toho důvodu jsem se zaměřil na jeho názor ohledně eutanazie, neboť poznává člověka z bližšího pohledu než všichni ostatní.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V praktické části byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu, jehož cílem je na základě dotazníkového šetření analyzovat názor pracovníků v sociálních službách na eutanazii. Kvantitativní výzkum definuje Chráska jako *záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy*. (Chráska, 2016, s. 11) I když se Chráska zaměřuje spíše na pedagogickou oblast výzkumu, lze tuto definici v zásadě uplatnit i v oblasti jiných sociálních věd.

V praktické části je tedy rozpracována eutanazie z pohledu pracovníků v sociálních službách, lidí, kteří se pohybují v prostředí sociálních zařízení a kteří čelí mnoha emocím a pocitům ze strany klienta. Cílem je zjistit, do jaké míry se v jejich názorech uplatňují či vyvracejí společenské konvence ohledně eutanazie.

Další podkapitoly jsou věnovány jednotlivým fázím výzkumu. V první části je vymezen výzkumný problém, dále následují cíle výzkumu, výsledky výzkumu, interpretace získaných dat a závěrečná diskuze.

4.1 Vymezení výzkumného problému

Výzkumný problém vychází ze stupňující se snahy uzákonit eutanazii ve světě, a také z morální otázky, zdali je v pořádku usmrtit člověka na jeho žádost předčasně, či lpět na životě a možné naději. Dilema popisuje de Locht, který vychází z vlastních zkušeností na lékařské půdě: *Lze se dívat na pacienta s krutými bolestmi (...), lze ještě hovořit o kvalitě života u pacienta s rozsáhlým, diseminovaným tumorem, jehož ložiska se před očima zvětšují, nekrotizují, hnisají, krvácejí a podobně? A dokážeme si vůbec představit pocit nemocného, že nemoc, nejčastěji nádor, mě postupně ničí, doslova užírá, způsobuje mi nekonečnou bolest?* (de Locht, 2019, s. 14)

Z výše uvedeného tvrzení je patrné, že takový pacient pouze trpí a nemá příliš možností žít svůj život řádně, aniž by se musel opírat o pomoc ostatních. De Locht se sám sebe ptá na otázku, proč by mělo být nemorální zbavit pacienta utrpení, požádá-li o to? Eutanazie je v nejjednodušším a nejprostším pojetí na dnešní lékařské půdě rozhodnutí pacienta o své smrti. Ta se však nedotýká pouze jeho života, ale má vliv i na jeho okolí. Nejen rodinu či přátelé, ale i lidi, kteří se o pacienta neustále starají, jako například lékaře, pečovatelky a další pracovníky v sociálních službách. I mezi nimi a pacientem může vzniknout pouto.

Z těchto důvodů byla zvolena cílová skupina, tedy pracovníci sociálních služeb, u které byl následně zkoumán její vlastní pohled na téma eutanazie. V České republice sice není eutanazie legální, přesto je nezbytné prozkoumat postoje zaměstnanců, kteří se setkávají s lidmi s nejrůznějšími zdravotními problémy. Problematika eutanazie by totiž mohla být v budoucnu dosti diskutované téma a z toho důvodu je klíčový i názor pracovníků v sociálních službách.

4.2 Cíle výzkumu

Cílem je **identifikovat názor pracovníků v sociálních službách na problematiku eutanazie.**

Dílčí cíle:

- Měla by se eutanazie na území ČR legalizovat?
- Kolik mužů a žen je pro legalizaci eutanazie?
- Jaký je pohled na legalizaci eutanazie u pracovníků, kteří v zařízení pracují méně než 5 let?
- Jaký je pohled na legalizaci eutanazie u pracovníků, kteří v zařízení pracují více než 5 let?
- Je eutanazie etická či neetická?
- Jaká je pravděpodobnost zneužití eutanazie v případě její legalizace?
- Lze považovat eutanazii za asistovanou sebevraždu?
- Pokud by se eutanazie legalizovala, byla by nábožensky nekorektní?

4.3 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumnou otázkou je: **Jak nahlíží pracovník v sociálních službách na eutanazii?**

Dílčí výzkumné otázky:

- Měla by se eutanazie na území ČR legalizovat?
- Kolik mužů a žen je pro legalizaci eutanazie?

- Jaký je pohled na legalizaci eutanazie u pracovníků, kteří v zařízení pracují méně než 5 let?
- Jaký je pohled na legalizaci eutanazie u pracovníků, kteří v zařízení pracují více než 5 let?
- Je eutanazie etická či neetická?
- Jaká je pravděpodobnost zneužití eutanazie v případě její legalizace?
- Lze považovat eutanazii za asistovanou sebevraždu?
- Pokud by se eutanazie legalizovala, byla by nábožensky nekorektní?

K odpovědím na otázky byl použitý kvantitativní výzkum, jak již bylo zmíněno výše. Tento výzkum však nevychází z předem dané teorie, ale z praxe, tedy názoru současných pracovníků v sociálních službách, kteří vyjadřují své názory na eutanazii. Je tedy dána přednost kvantitě pro širší výsledky výzkumu.

4.4 Výzkumný soubor

Výběrovým souborem jsou pracovníci v sociálních službách, kteří pracují v různých institucích Zlínského kraje a jeho okolí. Způsob výběru byl založen na vlastním úsudku, nicméně byla v něm zahrnuta snaha o co největší počet názorů. Téma eutanazie je složité, a proto si respondenti mohli vybrat, zda své názory poskytnou či nikoli.

Telefonicky byli kontaktováni ředitelé institucí, nebo osoby kompetentní, s žádostí, zda by se zaměstnanci daného zařízení zúčastnili výzkumu na téma eutanazie. Dotazníkové šetření dále probíhalo na anonymní a dobrovolné bázi.

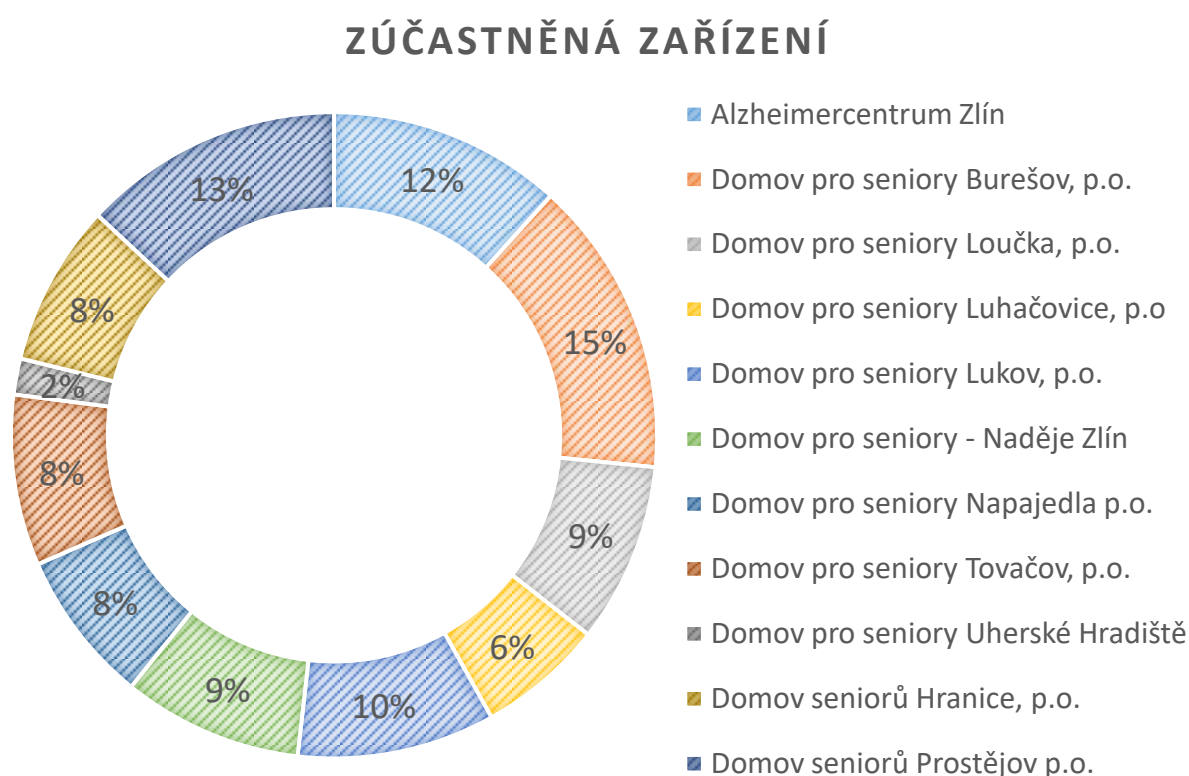
Ve výběrovém souboru pracovníků v sociálních zařízeních bylo 211 (95 %) žen a 11 (5 %) mužů. Následující graf znázorňuje jejich náplň práce.

Graf I Náplň práce

4.5 Technika sběru dat

Dohromady bylo osloveno celkem 19 zařízení, z nichž se výzkumu zúčastnilo 11 z nich. S ohledem na současnou pandemickou situaci (COVID-19) komunikace probíhala telefonicky, popřípadě pomocí e-mailu. Na žádost byly dotazníky v papírové podobě osobně doručeny do jednotlivých zařízení za dodržování hygienických opatření určených vládou. V tištěné formě bylo tedy rozdáno celkem 300 dotazníků, ze kterých se nakonec vrátilo 222 z nich. Celý dotazník i s úvodem lze nalézt v příloze této práce. Následující graf implikuje celkovou účast jednotlivých zařízení v tomto výzkumu.

Graf II Návratnost dotazníků z jednotlivých zařízení

4.6 Zpracování dat

Na základě četnosti odpovědí na otázky bylo vytvořeno relativní shrnutí ve formě grafů.

4.7 Výzkumná technika

Jako výzkumná technika byla zvolena forma dotazování, u které byla zkoumána primární data. Respondenti byli dotazováni pomocí dotazníku, který je strukturovaný uzavřenými otázkami s možností výběru pouze jedné odpovědi. Dotazník je zaměřen

především na pracovníky v sociálních službách se snahou zjistit, jaký mají názor na eutanazii. Otázky jsou formulovány co nejjednodušeji a měly by vést k zjištění, zda je dle názoru respondentů eutanazie etická či neetická, zda s ní souhlasí či nesouhlasí.

Dotazník je složen ze tří částí:

- Na začátku je uveden jednoduchý úvod k dotazníku. Tedy co zkoumám a jaké jsou cíle mého výzkumu. Poskytuji základní informace o eutanazii a zdůrazňuji, že dotazník je anonymní a je založen na dobrovolné bázi.
- Druhá část se již věnuje přímo otázkám, na které chci znát odpovědi. Otázky jsou koncipovány převážně uzavřeně. Pokud bych měl otázky roztřídit do tematických oblastí, pak se týkají názoru na legalizaci eutanazie, osobního postoje respondenta k této problematice a otázky etiky.
- V závěrečné části věnuji respondentům poděkování za ochotu a vstřícnost při realizaci výzkumu, a ponechávám prostor pro vyjádření případného komentáře respondenta – ať už k dané problematice, či samotnému dotazníku.

4.8 Metody analýzy dat

Z vybraných dotazníků byly vyhodnoceny odpovědi na jednotlivé výše definované otázky a získaná data byla graficky znázorněna z důvodu lepší orientace v jejich interpretaci. Data byla porovnávána mezi sebou a byla uvedena v procentech převažujících odpovědí v kontrastu s méně četnými odpověďmi. Takto zobrazenými daty bude zjištěno, jaký názor převážně zastávají zaměstnanci v sociálních zařízeních.

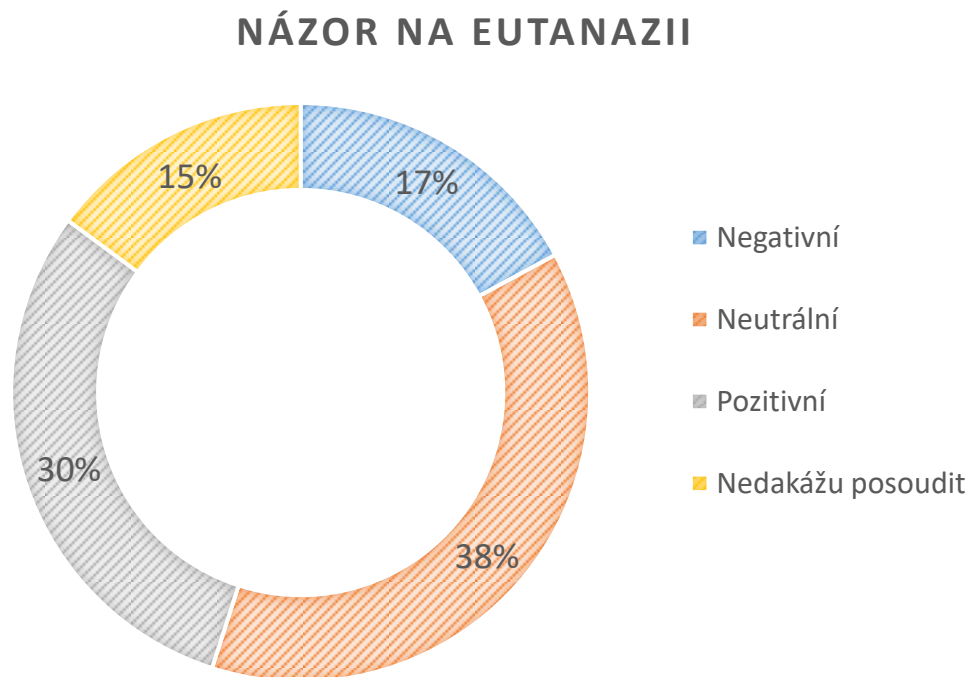
Rád bych dospěl k výsledku, že eutanazie může být uzákoněna, ale jen za určitých podmínek, aby nemohla být zneužita. Neboť jak říkal Horatius: *Zachránit člověku život proti jeho vůli je stejné jako mu ho vzít*. A každý člověk má právo se rozhodnout, co se svým životem udělá. Eutanazie tak může být akt důstojné smrti, a ne společensky nemorální sebevraždy.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT

I. Otázka

Jaký je názor na eutanazii?

Položka se zaměřuje na subjektivní hodnocení eutanazie respondenty.

Graf III Názor na eutanazii

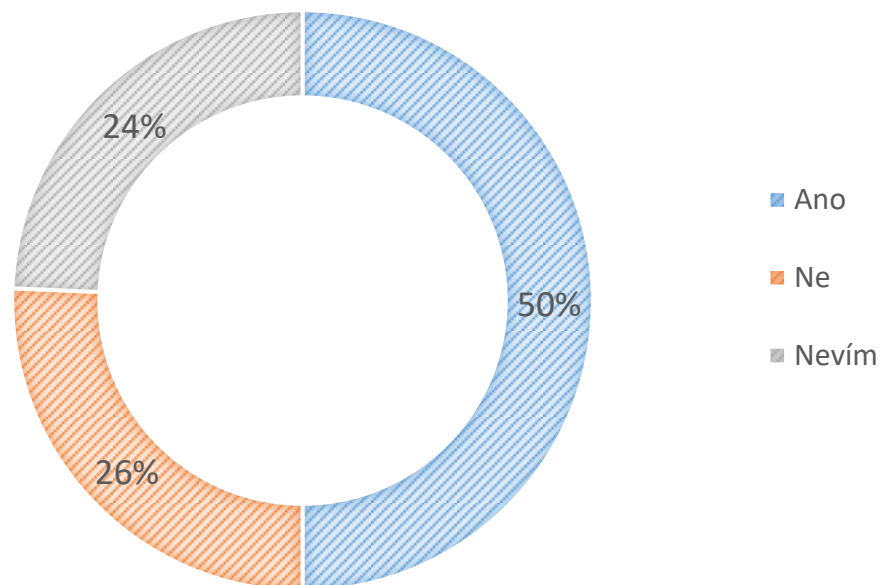
Největší počet respondentů se k eutanazii staví neutrálně – 38 % (84). Z celkového počtu pak 30 % (67) vnímá eutanazii pozitivně. 17 % (38) respondentů vyjadřuje negativní postoj, a nakonec 15 % (33) z nich nedokáže tuto skutečnost posoudit.

II. Otázka

Měla by se eutanazie na území ČR legalizovat?

Položka znázorňuje názor všech respondentů na legalizaci eutanazie na území ČR.

LEGALIZACE EUTANAZIE NA ÚZEMÍ ČR

Graf IV Legalizace eutanazie na území ČR

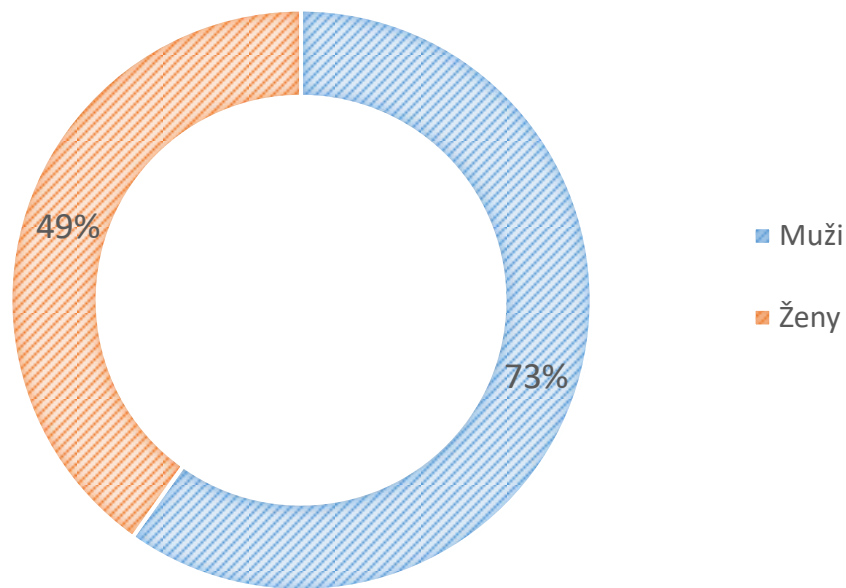
50 % (111) ze všech respondentů odpovídá, že by se eutanazie na území ČR měla legalizovat. 24 % (54) dotazovaných respondentů vykazuje neutrální postoj a 26 % (57) by s legalizací eutanazie nesouhlasilo.

III. Otázka

Kolik mužů a žen je pro legalizaci eutanazie?

Položka je zaměřená na názorový poměr na legalizaci eutanazie v porovnání obou pohlaví.

EUTANAZIE OČIMA MUŽŮ A ŽEN

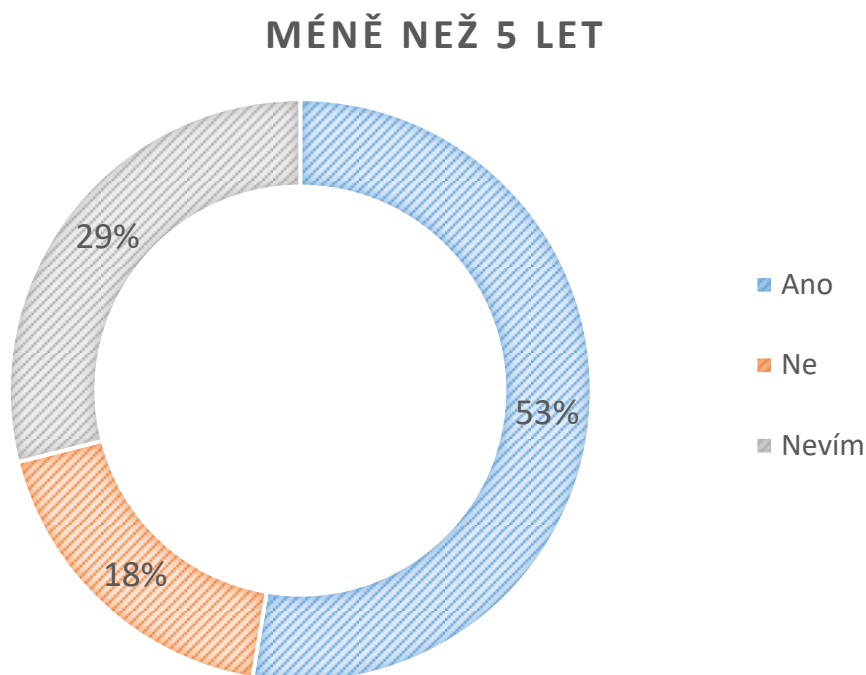
Graf V Eutanazie v dichotomii mužů a žen

Z 211 dotazovaných žen se vyjadřuje 49 % (103) pro legalizaci eutanazie. Z 11 dotazovaných mužů se však pro eutanazii vyjadřuje 73 % (8) z nich. Z toho vyplývá, že větší procento dotazovaných mužů než žen je pro legalizaci eutanazie. Vzhledem k nízkému zastoupení mužské populace mezi respondenty, a tedy malému vzorku dat, však v tomto ohledu nelze vyvozovat jednoznačný závěr.

IV. Otázka

Jaký je pohled na legalizaci eutanazie u pracovníků, kteří v zařízení pracují méně než 5 let?

Položka se zabývá otázkou, zda názor pracovníků v sociálních službách ovlivňuje pracovní zkušenosti.

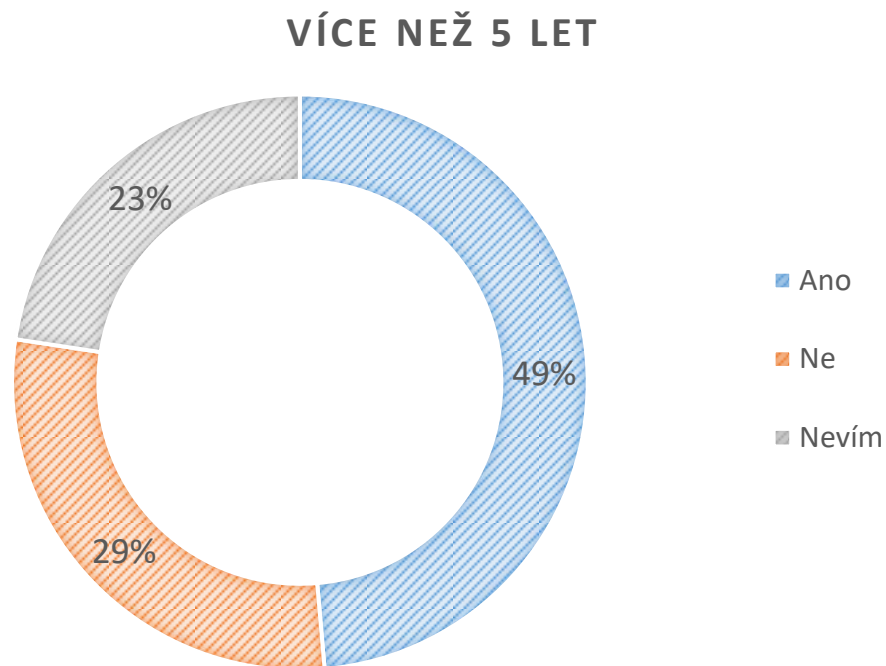
Graf VI Méně než 5 let

Z respondentů, kteří uvádějí, že v sociálním zařízení pracují méně než pět let, 53 % (40) uvádí, že by eutanazii legalizovalo, 18 % (14) je proti a nakonec neutrální postoj zastává 29 % (22) respondentů.

V. Otázka

Jaký je pohled na legalizaci eutanazie u pracovníků, kteří v zařízení pracují více než 5 let?

Položka se zabývá otázkou, zda názor pracovníků v sociálních službách ovlivňuje pracovní zkušenosti.

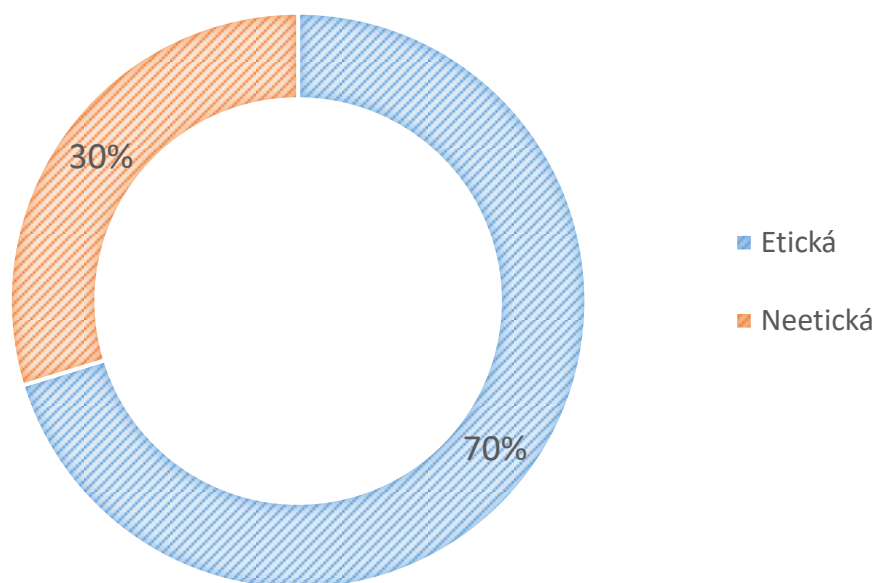
Graf VII Více než 5 let

Zaměstnanci pracující v sociálním zařízení déle než 5 let zastávají názor pro legalizaci eutanazie ve 49 % (71), dále 29 % (42) zastává názor proti legalizaci a nakonec 23 % (33) respondentů zastává neutrální postoj.

VI. Otázka

Je eutanazie etická či neetická?

Položka se snaží vyřešit sociální představu o morálnosti eutanazie.

EUTANAZIE Z POHLEDU ETIKY

Graf VIII Eutanazie z pohledu etiky

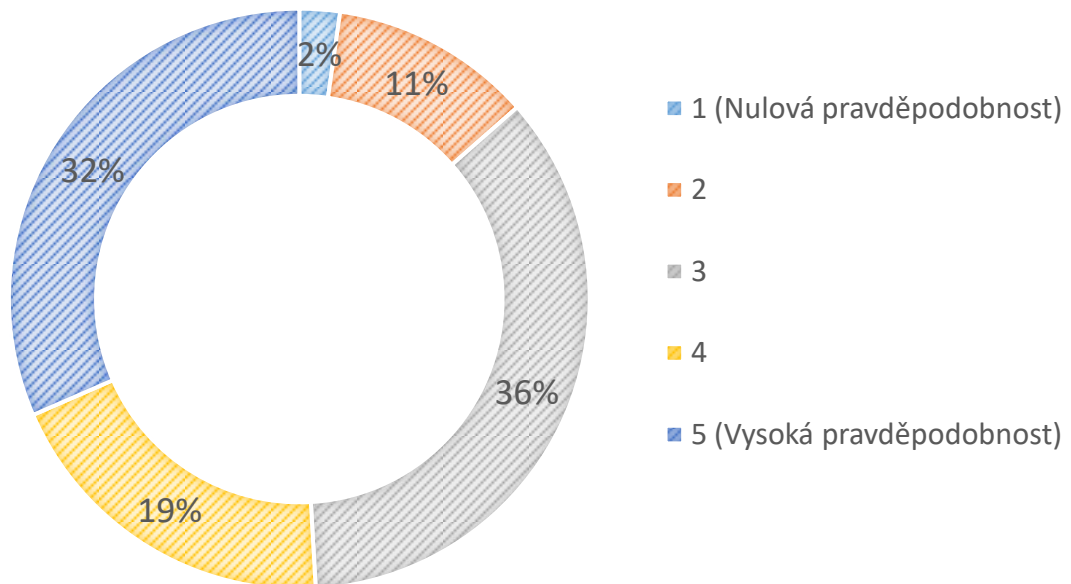
Za etickou označuje předčasnou smrt 70 % (156) všech respondentů. Zbýlých 30 % (66) ji považuje za nemorální, tedy neetickou.

VII. Otázka

Jaká je pravděpodobnost zneužití eutanazie v případě její legalizace?

Položka zobrazuje, nakolik vnímají pracovníci v sociálních službách možnost zneužití eutanazie jako pravděpodobnou.

PRAVDĚPODOBNOST ZNEUŽITÍ EUTANAZIE

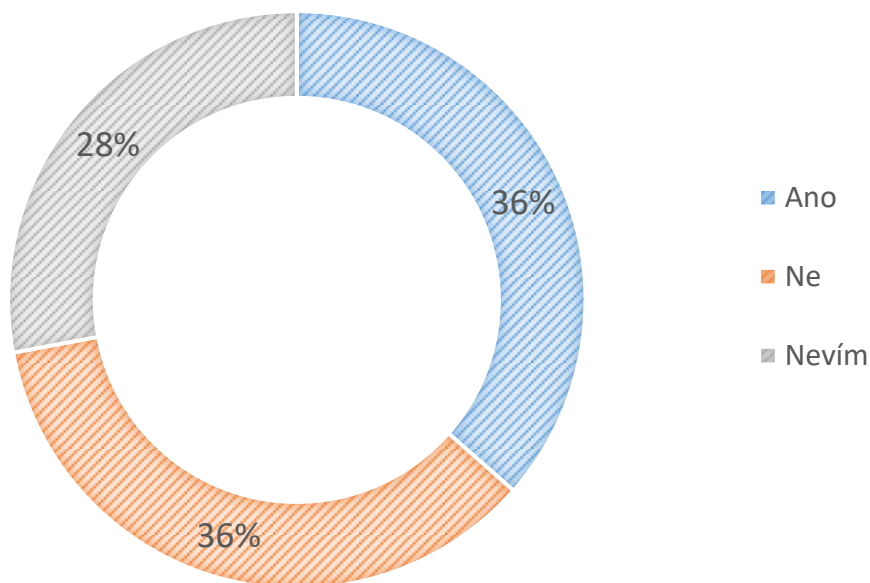
Graf IX Pravděpodobnost zneužití eutanazie

Pravděpodobnost je rozdělena na stupně od 1 (nulová pravděpodobnost) do 5 (vysoká pravděpodobnost). Nejvíce zastoupenou skupinu tvoří 3. stupeň – 36 % (79) respondentů. Následuje 5. stupeň – 32 % (70), 4. stupeň – 19 % (43), 2. stupeň – 11 % (25) a nakonec 1. stupeň – 2 % (5) dotazovaných. Z toho je patrné, že většina respondentů předpokládá vyšší pravděpodobnost zneužití.

VIII. Otázka

Lze považovat eutanazii za asistovanou sebevraždu?

Položka se zaměřuje na vnímání pojmu „asistovaná sebevražda“, zahrnujícího společenské tabu sebevraždy, jako jiného označení pro eutanazii.

EUTANAZIE JAKO ASISTOVANÁ SEBEVRAŽDA

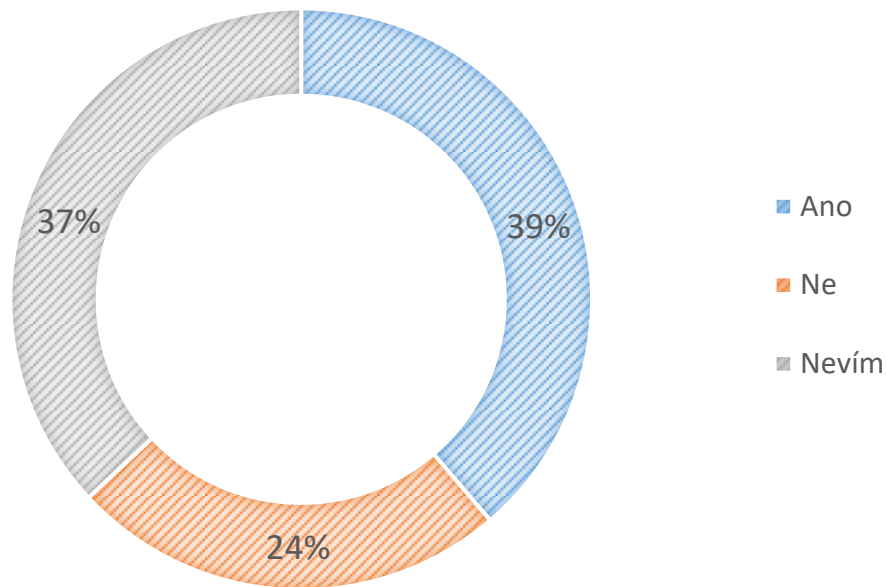
Graf X Eutanazie vs. asistovaná sebevražda

Za asistovanou sebevraždu eutanazii považuje 36 % (81) respondentů. Téměř shodně 36 % (79) respondentů eutanazii za asistovanou sebevraždu nepovažuje. Neutrální postoj vykazuje 28 % (62) respondentů.

IX. Otázka

Pokud by se eutanazie legalizovala, byla by nábožensky nekorektní?

Položka se zaměřuje na náboženskou podstatu smýšlení o eutanazii.

NÁBOŽENSKÁ KOREKTNOST

Graf XI Náboženská korektnost

39 % (86) považuje eutanazii za nábožensky nekorektní. 37 % (82) nedokáže odpovědět a nakonec 24 % (54) respondentů považuje eutanazii za nábožensky korektní.

DISKUZE VÝSLEDKŮ

Na základě získaných odpovědí od respondentů je možné odpovědět na cíle stanovené na začátku celé práce.

Jaký je názor na eutanazii?

Největší zastoupení má neutrální postoj respondentů v 38 %. 15 % uvádí odpověď „nevím“. Druhou významnou skupinu tvoří pozitivní přístup k eutanazii – 30 % respondentů. Lze tedy hovořit o jistém neutrálním postoji pracovníků v sociálním zařízení k eutanazii, která je doprovázena spíše kladným, pozitivním postojem než negativním. Dotazovaní dodatečně připsali, že se nepřiklání k žádné straně, a že toto rozhodnutí závisí pouze na individuálním člověku.

Měla by se eutanazie na území ČR legalizovat?

Odpovědi na tuto přímo položenou otázku by měla znázornit pohled pracovníků v sociálních zařízeních, jakožto názor lidí, kteří pečují o své klienty s nejrůznějšími problémy. I když se ve světě spekuluje nad morálností a uzákonění eutanazie, ve výzkumu odpovědělo 50 % všech respondentů, že by eutanazii v ČR legalizovali. V dodatečných poznámkách někteří respondenti uvádějí, že by legalizovali eutanazii pouze v případě, pokud by byla řádně a neoblomně uzákoněna.

Kolik mužů a žen je pro legalizaci eutanazie?

Odpověď na tuto otázku by měla vytvořit představu, zda je rozdíl mezi uvažováním žen a mužů, nebo zaujímají k otázce stejný názorový postoj. Z výzkumu vychází, že v 73 % jsou muži pro eutanazii více než ženy, u kterých je to 49 %. Z důvodu nedostatečného vzorku mužských respondentů je nutné říci, že z odpovědí nelze činit jednoznačné závěry, i když je teoreticky možné se domnívat, že by více mužských respondentů odpovědělo podobně, neboť z historického hlediska muži byli lovci i bojovníci v armádách. Možná se u nich zachovalo podvědomí, že prokážou laskavost druhému člověku tím, že ho zbaví utrpení. Ženy však stereotypně starající se o domácnost vždy působily s jemností a soucitem. Snad proto se menší počet žen nepřiklání k legalizaci eutanazie, neboť dávají šanci trpícím lidem na život.

Jaký je pohled na legalizaci eutanazie u pracovníků, kteří v zařízení pracují méně než 5 let a více než 5 let?

Zaměstnanci, kteří pracují v zařízeních méně než 5 let, vykazují vyšší procento odpovědí pro legalizaci eutanazie, než zaměstnanci, kteří pracují v zařízení více než pět let. Z pracovníků, kteří jsou na pracovišti docela nově, 53 % z nich uvedlo, že by eutanazii legalizovalo. Z celkového počtu těch zkušenějších uvedlo 49 % pracovníků, že by eutanazii legalizovalo. I když rozdíl je docela malý, otázka zůstává, proč tomu tak je. Existuje pravděpodobnost, že se jedná o individuální názor i pravděpodobnost sledování trápení lidí na pracovišti. Nováček možná vidí, jak jeho klient trpí různými potížemi, které si myslí, že není možné utišit, nicméně zkušenější pracovník se již s tímto sžil, na tento stav si zvykl a vidí v klientovi také radost ze života.

Je eutanazie etická či neetická?

Přestože by legalizovalo eutanazii na území ČR 50 % všech respondentů, 70 % z nich si myslí, že eutanazie je z morálního hlediska etická, tedy vykazují vědomí toho, že by ušetřila trápení pacienta, který by o ni požádal. Respondenti v dodatečných poznámkách uvádí, že pokud pacient opravdu trpí, pak by eutanazii zvolili, ale jen v případě, pokud o to požádá a není jiné východisko ulehčit pacientovo trápení. Také zdůrazňují, že s eutanazií nemají problém, je-li to rozhodnutí pacienta. Zajímavým úkazem je, že i když převážná většina hodnotí eutanazii jako etickou, jen polovina všech respondentů by eutanazii legalizovala. Tento fakt možná vychází z proklamovaného specifika české kultury, které říká, že Češi jsou mistři v obcházení zákonů. Je také možné, že respondenti vnímají legalizaci jako problematickou jak z hlediska právního ukotvení, tak samotného provedení v praxi. Navíc by to mohlo vést k ovlivňování pacientů ze třetí strany například z důvodu dědictví. Respondenti se z tohoto důvodu obávají, že kdyby byla eutanazie legalizována, mohlo by docházet k jejímu zneužití.

Jaká je pravděpodobnost zneužití eutanazie v případě její legalizace?

V otázce zabývající se pravděpodobností zneužití nejvíce respondentů – 36 % vybírá na stupnici od 1 do 5 stupeň 3. Druhou nejčastější odpovědí, zastoupenou v 32 %, je pátý, tedy nejvyšší stupeň. A třetí nejčastější odpovědí je stupeň čtvrtý. Z tohoto důvodu je patrné, že větší část respondentů se přiklání k předpokladu vyšší pravděpodobnosti zneužití, které může vycházet i z domněnky uvedené v předchozím bodě. V tomto případě

dodatečně respondenti také uvádějí, že se zneužití obávají. Důvodem zneužití může být totiž snaha získat majetek, peníze a jiné.

Lze považovat eutanazii za asistovanou sebevraždu?

Touto otázkou byla snaha o respondentovo vyjádření ohledně možného vnímání i formálního označení eutanazie jako asistované sebevraždy. Zatímco pojem eutanazie v původním slova smyslu (ne nutně respondentům známém...) znamenal „dobrou smrt“ a jedná se o odborný termín, navíc cizího původu, tudíž pro českého rodilého mluvčího vzdálenější, který má pravděpodobně jako častou konotaci představu trpícího pacienta, pojem „sebevražda“ má jednoznačně v českém jazyce negativní příznak a akt sebevraždy představuje (nejen z historického hlediska) určité společenské tabu, výraz „asistovaná“ navíc jasně poukazuje na zapojení a činnost třetí osoby. 36 % respondentů odpovědělo, že se jedná o asistovanou sebevraždu a jen o dva méně odpovědělo, že se o asistovanou sebevraždu nejedná. Z toho vyplývá, že respondenti jsou rovnoměrně rozdělení v názoru na to, zda lze tato označení používat jako shodná a zaměnitelná a/nebo zda je samotný akt vykonané eutanazie možné vůbec ve své podstatě vnímat jako asistenci sebevraždě. Minimální rozdíl může zapříčiňovat i pravděpodobný vnitřní boj nad tím, zda by se respondent cítil v hypotetické roli lékaře jako ten, kdo smrt způsobí (asistovaná sebevražda) anebo ten, kdo pacientovi pomůže od utrpení; případně je možné, že se nad otázkou respondent zamýšlel z pozice pozorovatele.

Pokud by se eutanazie legalizovala, byla by nábožensky nekorektní?

Otázka je zaměřena na eutanazii z hlediska náboženského kontextu. Respondenti odpovídají podle svých zkušeností s náboženstvím a zvažují náboženské hledisko. Z analýzy výzkumných dat se zjistilo, že 39 % respondentů vnímá eutanazii jako nábožensky nekorektní a jen 24 % z nich se vyjádřilo, že eutanazie je nábožensky korektní. Větší počet respondentů tedy vnímá eutanazii jako nábožensky nekorektní. Tato představa může být ovlivněna křesťanstvím, které má v ČR největší zastoupení, a proto o něm panuje největší povědomí. V dodatečném názoru se vyskytla i poznámka, že eutanazie by s náboženstvím vůbec souviset neměla a závisí pouze na názoru pacienta. Příkladá se důraz i na to, že věřícímu lékaři by to mohlo být proti vůli.

6 SHRNU TÍ ODPOVĚDÍ NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Jaký je názor na eutanazii?

Většina respondentů vyjádřila neutrální postoj.

Měla by se eutanazie na území ČR legalizovat?

Pro legalizaci je 50 % procent všech oslovených respondentů. Z toho důvodu nelze kladně ani záporně odpovědět na otázku. Lze se utvrdit v názoru, že společnost je v problematice eutanazie nerozhodná.

Kolik mužů a žen je pro legalizaci eutanazie?

Pro legalizaci je 73 % oslovených mužů (ovšem z malého vzorku dat) a 49 % žen.

Jaký je pohled na legalizaci eutanazie u pracovníků, kteří v zařízení pracují méně než 5 let?

Pracovníci, kteří pracují v sociálním zařízení méně než 5 let, vyjadřují v 53 % odpověď pro legalizaci eutanazie. Tudíž lze otázku uzavřít tak, že služebně mladší zaměstnanci jsou spíše pro legalizaci eutanazie, i když procentuální rozdíl oproti skupině pracovníků pracujících v zařízení déle než 5 let malý.

Jaký je pohled na legalizaci eutanazie u pracovníků, kteří v zařízení pracují více než 5 let?

Ti, kteří v zařízení pracují déle než 5 let, v 49 % jsou pro legalizaci eutanazie. Otázku lze tedy uzavřít s tím, že služebně starší pracovníci pro legalizaci eutanazie spíše nejsou.

Je eutanazie etická či neetická?

Podle 70 % respondentů je eutanazie etická.

Jaká je pravděpodobnost zneužití eutanazie v případě její legalizace?

Nejčastější odpovědi se pohybovaly mezi 3. a 5. stupněm předpokládané pravděpodobnosti zneužití, tedy podle pracovníků v sociálních zařízeních existuje vyšší pravděpodobnost zneužití eutanazie v případě její legalizace.

Lze považovat eutanazii za asistovanou sebevraždu?

Nelze přesně určit. Odpovědi se procentuálně shodují.

Pokud by se eutanazie legalizovala, byla by nábožensky nekorektní?

Nejčastější odpověď 36 % označuje eutanazii za nábožensky nekorektní.

7 ZÁVĚRY VÝZKUMU A DOPOROUČENÍ PRO PRAXI

Ze získaných dat lze vyvodit jediný závěr: Eutanazie z pohledu pracovníků v sociálních službách se ocitá na názorově nejednoznačném území. To znamená, že u takto v mnoha ohledech složitých otázek složité problematiky nelze jednoznačně vyvodit, na kterou stranu se přiklonit. Výsledky jasně poukazují na skutečnost, že společnost stále balancuje na hraně kulturně stanovených konvencí. I když se většina respondentů shodla na tom, že z etické stránky věci je eutanazie morální, etická možnost předčasné smrti u lidí, kteří trpí. Nicméně v otázce legalizace eutanazie v ČR se vyjádřila většina respondentů nejistě. Z toho je patrné, že vnitřně zřejmě souhlasí s eutanazií v její ryzí a čisté formě a berou ji jako východisko pro mnohé bolestné případy, a tudíž by poskytli možnost důstojného odchodu trpící osobě. Na druhou stranu jsou si vědomi kulturních problémů v oblasti zákonů, kdy by legalizace eutanazie mohla vést i k jejímu zneužití, a tím pádem i ke zničení čisté etické myšlenky, jakou by eutanazie měla zosobňovat. Respondenti totiž ve valné většině předpokládali vyšší pravděpodobnost zneužití eutanazie.

Na základě výsledku výzkumu své bakalářské práce se pokusím o několik návrhů, které by sloužily jako pomůcka pro zlepšení systému českého uvažování. Eutanazie je stále vnímána jako společenské tabu, o kterém se velmi málo diskutuje. Pro rozvoj systému ČR by eutanazie měla vstoupit více do podvědomí lidí na základě jejich informování. Bylo by proto vhodné zařadit problematiku eutanazie do výuky základních a středních škol nebo nastavit speciální kurzy, které by informovaly širokou veřejnost. Mnoho lidí se dle mého názoru nad tímto tématem tolik nezamýšlí, resp. má pocit, že nemá pro utvoření svého názoru dostatek relevantních a podložených informací, a proto vykazuje ve svých odpovědích známky nejistoty.

ZÁVĚR

Každý člověk se alespoň jednou za život zamyslí nad svou smrtí a nad tím, proč je vlastně součástí tohoto světa. Existencionální problém pramení z pomíjivosti života, který se objeví a zase zmizí. Na konci všeho si člověk může říct, že žil dobrý život, že učinil spoustu chyb, nebo že se snažil, jak jen mohl. Někteří však část svého života žijí v nekonečné bolesti a utrpení a ve smrti vidí východisko, které se ostatní snaží oddálit. Morálním řešením státu by bylo jim tuto možnost poskytnout, nicméně v mnohých zemích včetně ČR je eutanazie stále zakázána.

Předtím, než jsem začal psát tuto práci, můj názor na eutanazii byl jasný. Všemi deseti jsem byl pro její legalizaci. Nicméně se získáváním nových informací týkajících se jak historie, tak i současnosti, a fungování v okolních zemích, jsem se dostal na pochyby, které mě čím dál více uvrhovaly do nejistoty. Myslím si, že myšlenka eutanazie v její ryzí formě a historické percepci jako důstojné smrti, je šlechetná a úctyhodná. Po uvedení eutanazie do praxe by však mohlo dojít k jejímu zneužití, a to je něco, čeho by se každý rád vyvaroval.

Teoretická část uvádí rozdělení eutanazie do několika skupin a docházím k zjištění, že napříč historií je otázka eutanazie rozporuplná a nejasná. Nejasnost a nejistota v pohledu na eutanazii vychází i z výsledků mého výzkumu, ve kterém pracovníci v sociálních zařízeních ve valné většině k eutanazii přistupují s rozporuplnými názory. Právní normy našeho státu eutanazii zakazují v tom smyslu, že trestné je usmrtit jinou osobu – přestože v etickém kodexu by se považovalo za správné ušetřit člověka utrpení.

V praktické části se vyjadřují pracovníci ze sociálních zařízení ve třech oblastech zkoumání eutanazie: k oblasti etiky, zákona a náboženství. Pouze v jediné oblasti se pracovníci shodli na stejném názoru a to, že eutanazii považují za etickou. Jinými slovy považují eutanazii za vhodné řešení některých případů. Nicméně v dalších dvou oblastech se projevuje nejasný postoj k eutanazii a jejich názor nelze zakotvit do pomyslného měřítka ano či ne.

Mým cílem bylo získat představu o postojích pracovníků v sociálních službách k několika aspektům eutanazie, tento cíl byl splněn. Zároveň se ukazuje, že problematika eutanazie, na níž nepadne zdaleka shoda ani mezi odbornou veřejností, vyžaduje širší společenskou diskuzi, zvýšení informovanosti veřejnosti a nutné otevření komplikovaných etických i právních otázek. Byl bych neobyčejně poctěn, kdyby tato práce k otevření širší diskuze,

které se mi jeví jako nevyhnutelné, také přispěla, a kdyby součástí této diskuze vždy byli kromě nezbytných politiků, lékařů a veřejnosti z pozice skutečných či hypotetických pacientů nebo jejich blízkých také pracovníci v sociálních službách. Právě oni přece často pracují s pacienty, kteří by o eutanazii mohli uvažovat, vnímají jejich potřeby a dobře je znají.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ČERNÝ, David, Adam DOLEŽAL, Tomáš DOLEŽAL, et al. 2018. *Eutanazie z pohledu medicíny, filozofie a práva*. Praha: Středisko společných činností AV ČR, v.v.i., pro Kancelář Akademie věd ČR,. Strategie AV21. ISBN 978-802-7041-695.
- [2] DE LOCHT, Yves 2019. *Eutanazie - Má každý právo na smrt?*. Praha: Klokan. ISBN 978-80-7633-090-0.
- [3] CHRÁSKA, Miroslav 2016. *Metody pedagogického výzkumu*. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-247-5326-3.
- [4] LOUČKA, Martin, Štěpán ŠPINKA a Martina ŠPINKOVÁ 2015. *Eutanazie: víme, o čem mluvíme?*. 2., přepracované vydání. Praha: Cesta domů. ISBN 978-80-88126-08-9.
- [5] MALÍK HOLASOVÁ, Věra 2014. *Kvalita v sociální práci a sociálních službách*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4315-8.
- [6] MALÍKOVÁ, Eva 2020. *Péče o seniory v pobytových zařízeních sociálních služeb*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing, ISBN 978-80-271-2030-7.
- [7] MÁTEL, Andrej 2019. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing,. ISBN 978-80-271-2220-2.
- [8] MUNZAROVÁ, Marta, Štěpán ŠPINKA a Martina ŠPINKOVÁ 2005. *Eutanazie, nebo paliativní péče?: víme, o čem mluvíme?*. 2., přepracované vydání. Praha: Grada. ISBN 80-247-1025-0.
- [9] PETIŠKA, Eduard 2001. *Staré řecké báje a pověsti*. 11. vyd. v Albatrosu. Praha: Albatros, Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-000-0910-2.
- [10] PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK 2019. *Eutanazie - pro a proti*. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-5339-6.
- [11] VÁCHA, Marek 2019. *Eutanazie*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-2575-3.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

- [1] BERKA, Vít a Tomáš SUM. Eutanazie ve světě. *Epravo* [online]. Praha 1, 2021, 2005 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>
- [2] *Časopis zdravotnického práva a bioetiky: Aktivní a pasivní eutanazie: teoretická perspektiva. I. část* [online]. 2016 [cit. 2021-01-21]. ISSN 1804-8137. Dostupné z: <http://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/116>
- [3] Did Thomas More's Utopia really predict the future? *BBC* [online]. 2021, 2016 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/programmes/articles/5yMQ8zz4gnLQgdZfhpM19gp/did-thomas-more-s-utopia-really-predict-the-future>
- [4] Euthanasia, assisted dying, and suicide. *BBC* [online]. 2021, 2009 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/religion/religions/buddhism/buddhistethics/euthanasiasuicide.shtml>
- [5] MAŠKOVÁ ŠVEJDOVÁ, Jitka. Lékařka: Když povolíme eutanazii, bude ostuda zabírat místo mladým. *Naše zdravotnictví* [online]. 2019 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://www.nasezdravotnictvi.cz/aktualita/lekarka-kdyz-povolime-eutanazii-bude-ostuda-zabirat-misto-mladym-1>
- [6] MUNZAROVÁ, Marta. Co mluví i dnes proti eutanazii? *Zdravotnické právo v praxi* [online]. Brno: Solen Medical Education, 2021, 2006, 4-6 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://solen.cz/pdfs/pra/2006/01/01.pdf>
- [7] PETRÁŠOVÁ, Lenka. Eutanazie se dá zneužít, varují odborníci. *IDNES* [online]. 2007 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/eutanazie-se-da-zneužit-varují-odborníci.A070522_221014_domaci_os
- [8] Sebevražda stojí 160 tisíc korun. Ale není to na české klinice. *Prima Zoom: Zoom magazin* [online]. Praha, 2021, 1.6.2019 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://zoommagazin.iprima.cz/zajimavosti/sebevrazda-stoji-160-tisic-korun-ale-neni-to-na-ceske-klinice>

- [9] Španělsko povolilo eutanazii pro občany a rezidenty. Zákon vadí církvi i pravicovým stranám. *Česká televize* [online]. Praha, 2021, 18. 3. 2021 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3285076-spanelsko-povolilo-eutanazii-pro-obcany-a-rezidenty-zakon-vadi-cirkvi-i-pravicovym>
- [10] Usnesení č. 2/1993 Sb.: Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. *Zákony pro lid* [online]. Praha, 2021, 1993 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>
- [11] Zákon č. 40/2009 Sb.: Zákon trestní zákoník. *Zákony pro lidi* [online]. Praha, 2021, 2009 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
- [12] Zákon č. 108/2006 Sb.: Zákon o sociálních službách. *Zákony pro lidi* [online]. Praha, 2021, 2006 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

© Copyright

% Procento

ČR Česká republika

ČSSD Česká strana sociálně demokratická

EU Evropská unie

LZPS Listina základních práv a svobod

OSN Organizace spojených národů

VS. Versus

Vzpp Ve znění platných předpisů

WMA World Medical Association

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek I Přehled ve světě	18
----------------------------------	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka I Země s povolenou eutanazií	17
Tabulka II Rozdíly mezi sociálním pracovníkem a pracovníkem v sociální péči	26

SEZNAM GRAFŮ

Graf I Náplň práce	31
Graf II návratnost dotazníků z jednotlivých zařízení.....	32
Graf III Názor na eutanazii	34
Graf IV Legalizace eutanazie na území ČR.....	35
Graf V Eutanazie v dichotomii mužů a žen.....	36
Graf VI Méně než 5 let	37
Graf VII Více než 5 let	38
Graf VIII Eutanazie z pohledu etiky.....	39
Graf IX Pravděpodobnost zneužití eutanazie	40
Graf X Eutanazie vs. asistovaná sebevražda	41
Graf XI Náboženská korektnost	42

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Přímé citáty pracovníků v sociálních zařízeních

Příloha II: Informace k dotazníku

Příloha III: Dotazník

PŘÍLOHA I: PŘÍMÉ CITÁTY PRACOVNÍKŮ V SOCIÁLNÍCH ZARÍZENÍCH

Zde uvádím poskytnuté poznámky respondentů, kteří se zúčastnili dotazníku.

Eutanazie je tak složité téma, že si netroufám ho nějak blíže posuzovat. Zneužitelnost eutanazie je obrovská (majetek, dědictví, nemovitosti...) I nemocný člověk, který už nemůže mluvit, často vnímá svět a dění kolem sebe, i když si většina lidí myslí, že to tak není. Každý máme na Zemi vyměřen různě dlouhý život, ale proč tomu tak je, to už je zase jiné téma. (Pečovatelka méně než 5 let)

Je to těžké rozhodnutí, ale asi ano. Pacient, nebo klient trpí v bolestech, tak je mi ho líto. Ale těžko říct, zda-li je to etické, nebo ne. A pokud klient, nebo pacient s tím souhlasí, tak s tím souhlasím. Když je s tím seznámen. Je to opravdu těžké rozhodnutí. (Pracovnice v sociálních službách méně než 5 let)

Eutanazii ano, ale bojím se rizika zneužitelnosti (Pečovatelka - méně než 5 let)

Argumenty typu, že to je proti náboženství jsou absolutně mimo mísu, pokud by se ale jednalo např. o lékaře, jež je věřící, chápu, že by mu nebylo po vůli provádět eutanazii, ale lékaři by obecně měli nemocným pomáhat, bohužel ale někdy touto pomocí může být i vysvobození např. od bolesti v podobě eutanazie i tedy smrti. Podle věřících jsou špatné i potraty a ty tady máme legální. Představte si, že by zde legální nebyly „jak by to tady vypadalo“... Tak proč tedy nezlegalizovat i eutanazii? Pakliže je daná osoba věřící, nemusí eutanazii podstoupit, ale proč by tuto možnost měli věřící fanatici brát ostatním? (Pečovatelka v oboru 4 měsíce)

Věřící se s tím nesrovnávají. Ale ne každý nemocný je věřící. (Pracovník v sociálních službách méně než 5 let)

Když pacient, nebo klient trpí bolestmi a nemůžu mu pomoci, tak je to vysvobození pro něho i rodinu. (Pracovnice v sociálních službách více než 5 let)

Je zlé když nemocný trpí, ale k tomu by měli přistupovat lékaři zodpovědně - medicína je na vysoké úrovni. Mám obavu, že eutanazie to nezmění. (Pracovnice v sociálních službách více než 5 let)

Myslím, že by tato možnost měla být k dispozici. Je na každém, jestli tuto možnost využije. (Pečovatelka více než 5 let)

Myslím si, že by si člověk neměl brát život, ale respektuji, pokud se někdo za sebe rozhodne jinak. (Pečovatelka více než 5 let)

Při nevyлéčitelných nemocích, bych souhlasila s eutanazií. (Pečovatelka více než 5 let)

Myslím si, že tuto problematiku je nutné posuzovat přísně individuálně, skutečně případ od případu, právě proto, aby eutanazii nebylo možné zneužít! (Pracovnice v přímé péči více než 5 let)

Myslím, že při vážné nemoci se může stát zázrak - pacient se vyléčí (Pečovatelka méně než 5 let)

Sama bych eutanazii podstoupila, pokud by můj zdravotní stav byl nezvratný (Pečovatelka méně než 5 let)

Pokud bych měla umírat v bolestech a při mizerné kvalitě života... chci eutanazii. Víra s tím nemá co dělat a nikdo v tomto případě mi do toho nemá co mluvit. (Pracovnice v přímé péči méně než 5 let)

Eutanazie se dá zneužít, určitě by se to mělo právnicky ošetřit, možná souhlas pacienta, dokud je schopen čin rozpoznat. (Pečovatelka více než 5 let)

Rozhodnutí o vlastní smrti by mělo být považováno za jedno ze základních práv a svobod, nutno ošetřit zneužití. (Pečovatelka více než 5 let)

Hlavně, aby to nezneužívala rodina! (Pečovatelka méně než 5 let)

Každý jedinec má mít právo se rozhodnout, ale je potřeba psychologa, ošetřujícího lékaře, aby hovořil s pacientem a vysvětlil možné alternativy, být otevřený. V žádném případě nevyvíjet tlak a nemanipulovat s pacientem. (Sociální pracovnice více než 5 let)

Co se týká náboženství, věřící člověk by o eutanazii nepožádal. (Pečovatelka více než 5 let)

Legalizovat ano, ale musí být stanovena velmi přísná kritéria, rozhodující je velmi vážný stav klienta, jeho utrpení, vyčerpání všech možností léčby a jiná... (Pečovatelka méně než 5 let)

Nepřikládám se na žádnou stranu, provozovala bych individuálně, ale když vidím, jak se někdo trápí a nejde mu „tzv. odejít“ je to hodně smutné. (Sociální pracovnice více než 5 let)

Pokud má veliké bolesti a není už vyléčitelná nemoc - tak souhlasím, ale musí s tím člověk sám souhlasit. Každý by měl mít právo si o svém životě rozhodnout sám. (Pracovník v sociálních službách více než 5 let)

Každý člověk rozhoduje o svém životě sám, může se svobodně rozhodnout. (Pracovnice v sociálních službách více než 5 let)

Každý má mít možnost si o svém životě rozhodnout sám, pokud je toho schopen. (Pečovatelka více než 5 let)

Jednoduché je přijít na svět a hodně těžké je ze života odejít. (Pracovnice v přímé péči více než 5 let)

Pokud je to přání nemocného a je k tomu zdravotní důvod (bolesti a nevyléčitelná nemoc) tak by to mělo být povoleno, aby se takový člověk sám rozhodl, zda chce trpět a čekat na smrt v bolestech, nebo už chce zemřít. (Pracovnice v sociálních službách méně než 5 let)

Eutanazie by měla být prováděna pod přísnými pravidly a hlavně na základě rozhodnutí nemocného a ne členů rodiny. (Pracovnice v přímé péči více než 5 let)

Eutanazie ano, ale legislativně „řádě“ dotáhnuto, aby nedocházelo ke zneužití! (Pracovnice v přímé péči více než 5 let)

Eutanazie by mnohým lidem pomohla při úlevě od bolestivého umírání. (Pracovnice v sociálních službách méně než 5 let)

Složitá otázka, závisela by na faktorech a podmínkách za jakých by byla prováděna. (Pracovnice v sociálních službách více než 5 let)

V některých případech vítaná pomoc a vysvobození, jinde zneužití možností, tak jako u spousty jiných záležitostí. (Pracovnice v sociálních službách více než 5 let)

Eutanazie je vysvobození duše z těla, které svůj boj už prohrálo. (Pracovnice v sociálních službách více než 5 let)

PŘÍLOHA II: INFORMACE K DOTAZNÍKU

Dobrý den,

jmenuji se Jiří Gardoň a jsem studentem 3. ročníku oboru Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Dovoluji si Vás tímto požádat o krátké vyplnění dotazníku týkající se eutanazie pro výzkum k bakalářské práci. Výzkum se zaměřuje na názor pracovníků v sociálních službách, jaký mají k této problematice postoj a zda by se měla eutanazie v ČR legalizovat.

Ve zkratce je eutanazie předčasné ukončení života na základě žádosti a udělení souhlasu osoby, jenž o ni žádá. Tato osoba musí být však detailně informována o svém zdravotním stavu. V České republice je eutanazie postavena mimo zákon.

Kontakt:

e-mail: j_gardon@utb.cz

PŘÍLOHA III: DOTAZNÍK

Dovoluji si Vás tímto požádat o krátké vyplnění dotazníku týkající se eutanazie pro výzkum bakalářské práce. Výzkum se zaměřuje na názor pracovníků v sociálních službách k eutanazii, jaký mají k této problematice postoj a zda by se měla eutanazie v ČR legalizovat.

Ve zkratce je eutanazie předčasné ukončení života na základě žádosti a udělení souhlasu osoby, jenž o ni žádá. Tato osoba musí být však detailně informována o svém zdravotním stavu. V České republice je eutanazie postavena mimo zákon.

-
- Dotazník je anonymní a dobrovolný
 - Počet otázek: 10
 - Předpokládaná doba k vyplnění dotazníku: 7 min
-

Uveďte pohlaví:

Žena Muž

Uveďte název zařízení, ve kterém působíte:

Pracuji v.....

Náplň Vaší práce:

Pracuji jako.....

V sociálních službách pracujete:

Méně než 5 let Více než 5 let

Jaký je Váš názor na eutanazii:

Negativní Neutrální Pozitivní Nedokážu posoudit

Klient je obeznámen, že je jeho nemoc nevléčitelná (příp. trpí bolestmi) a požádá o eutanazii. Podle Vašeho přesvědčení je v tomto případě eutanazie etická či neetická?

Etická Neetická

Lze podle Vás považovat eutanazii za asistovanou sebevraždu?

Ano Ne Nevím

Měla by se podle Vašeho názoru eutanazie na území ČR legalizovat?

Ano Ne Nevím

Pokud by se eutanazie legalizovala, myslíte, že by byla nábožensky nekorektní?

Ano Ne Nevím

Na stupnici 1-5, jaká je podle Vás pravděpodobnost, že by se dala eutanazie zneužít?

Nulová pravděpodobnost ○ ○ ○ ○ ○ Vysoká pravděpodobnost
 1 2 3 4 5

Rád bych Vám poděkoval za vyplnění dotazníku a pomoc při výzkumu.
K vyjádření vlastního názoru můžete využít kolonku „poznámky“ níže.

Poznámky:.....
.....
.....